

Vuurvogel

Phoenix
Opleidingen

jaargang 8 – nummer 2/2011

verschijnt 2 x per jaar

MIJN LAND HEEFT EEN GESPREK MET MIJ GEHAD,
HEEFT ME VERWEND, GEPAAID EN UITGEKAFFERD,
MIJ TOEN DOORZIEN, ZO KLEIN MAAR DAPPER
ALS OOGGETUIGE, RAMENLAPPER -

EN STAK MIJ ONVERHOEDS IN BRAND, MIJ, LINZENSOEP,
MET EEN TORENSPITS ALS HOUTSPAAN - FLOEP!

Osip Mandelstam

Landen van herkomst

'La isleta, Eelko van Iersel

Voorwoord

'Landen van herkomst', het thema van deze Vuurvogel, brengt mij terug naar mijn eigen geboortegrond, het zuiden van Limburg. Naar heuvelland en weilanden met hoogstamfruit en koeien, naar carnaval en dorpsfeest en ons mooie dialect. Naar zoervleis met zelfgemaakte friet en koffie met vlaai aan lange tafels in de tuin. En het is ook de plek die ik moest verlaten om te kunnen groeien. Dat dit thema veel mensen raakt, kan ik dus helemaal meevoelen.

Dat het ook een rijke bron kan zijn waar wij voor ons werk op velerlei manieren uit kunnen putten, heeft me verrast en geïnspireerd. Zo beschrijft Joke Goudswaard hoe de taal uit onze jeugd ons helpt terug te keren naar heelheid, naar dat wat we ooit hebben achtergelaten. En in het interview verhalen drie Phoenixcollega's over hoe zij ooit vertrokken uit hun landen van herkomst en wat dat voor hun leven heeft betekend.

Als verrassing vind je in deze Vuurvogel extra veel artikelen over boeken. We hopen dat alle tips, boekbesprekingen en artikelen je belangstelling weten te wekken voor al die mooie boeken waar onze recensenten enthousiast over zijn.

In het voorjaar vliegt de volgende Vuurvogel. We hebben voor een lentethema gekozen: 'door geur gedreven, door geluid geraakt, door beelden bewogen - waarnemen met al je zintuigen'. Een Vuurvogel over onze zintuigen. We horen, zien en proeven graag jullie inbreng.

Manon Miessen

Volgende uitgave

De volgende uitgave van Vuurvogel heeft als thema: **door geur gedreven, door geluid geraakt, door beelden bewogen - waarnemen met al je zintuigen.**

Als je aan dit nummer wilt bijdragen, laat het ons dan weten. Vuurvogel 16 verschijnt in april 2012.

Wanneer aanleveren?

Lever je bijdrage voor 9 januari 2012 aan bij

vuurvogel@phoenixopleidingen.nl

Wij stellen een foto of illustratie op prijs.

Hoe aanleveren?

Tekst: digitaal in word, maximaal 4500 tekens, incl. spaties en leestekens.

Illustratie of foto: beeldformaat op 100%, min. 300 dpi.

Plaatsing

Het plaatsen van de aangeleverde teksten en beelden is ter beoordeling aan de redactie. Over het al dan niet plaatsen wordt geen correspondentie gevoerd.

De redactie behoudt zich het recht voor om teksten in te korten en/of tekstuele wijzigingen aan te brengen. De inzender krijgt daarvan bericht.

Dringend gezocht: TA-supervisiegenoot!

Wij, Nicoline en Annette, hebben al een tijd TA-supervisie van Sander Reinalda. De derde supervisant is onlangs vertrokken. We willen heel graag doorgaan met de supervisie en zoeken daarom een nieuwe supervisiegenoot, bij voorkeur een man. (Maar vrouwen: toch reageren s.v.p.!) Interesse of meer informatie? Bel of mail Annette Kempers: 06-53685652, akempers@stapconsult.nl

Colofon

Phoenix Opleidingen
Raiffeisenlaan 26 A
3571 TE Utrecht
tel. 030 2711383
fax 030 2722547

Nieuwegracht 16
3512 LR Utrecht
tel. 030 2380547
fax 030 2380707

www.phoenixopleidingen.nl
info@phoenixopleidingen.nl

vuurvogel@phoenixopleidingen.nl

Redactie:

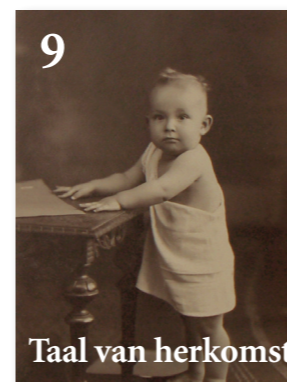
Francien Bruggink
Morten Hjort
Manon Miessen
Gé Ophelders
Annelies van der Ploeg
Sander Reinalda
Heleen Reitsma

Cover:

'La isleta, Eelko van Iersel

Art direction en opmaak:

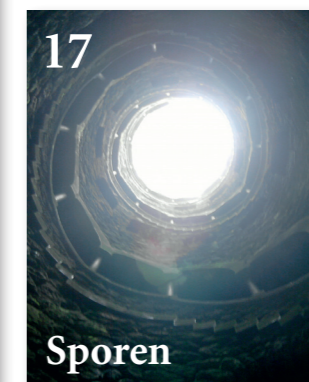
Annelies van der Ploeg

Taal van herkomst

Nieuwe locatie

Sporen

De Rode Stad

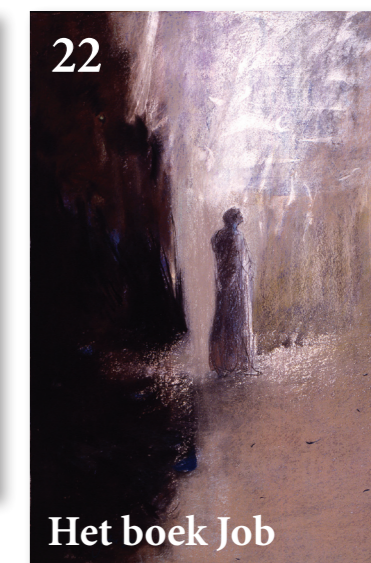

4 Interview

18

BOEK
recensies

22

Het boek Job

Inhoud

jaargang 8 – nummer 2/2011

2	Voorwoord, Colofon	18	Boekrecensies
2	Lokroep	20	Boekbespreking
4	Interview Assia, Amir en Zoltan	21	Land van herkomst
9	Taal van herkomst	22	Het boek Job: een verkenning
12	Thuis komen	25	Het wassen
14	De Rode Stad	26	Peruaanse dynamieken
15	Weg zijn	27	Overvloed
16	Sneller dan zijn bloed	28	Nieuwe locatie Phoenix Opleidingen
17	Sporen		

Landen van herkomst

Een interview met Assia Zijati Ouaj, Amir Syed en Zoltan Stern

Gé Ophelders en Heleen Reitsma

Wat maakt dat je je land verlaat?

Assia: Mijn oudste zus is als een tweede moeder voor mij geweest. Zij woonde al in Nederland en vroeg tijdens haar bezoek in Marokko of ik met haar mee wilde gaan naar Nederland voor vakantie. Ik kreeg een visum voor 3 maanden. Ik was benieuwd hoe Nederland was en door die eerste kennismaking zag ik hier een betere toekomst voor mezelf en eventueel voor mijn kinderen.

Amir: Ik was actief in de politiek en ben begin jaren 90 door de politie opgepakt en gemarteld; er ontstond een levensbedreigende situatie. Ook al lieten ze me na een tijd weer vrij, ik kon elk moment weer opnieuw opgepakt worden. Ik wilde niet weg, zat ondergedoken en na een tijd zeiden mijn ouders, ooms en tantes dat ik het land moest verlaten voor mijn eigen veiligheid. De druk werd uiteindelijk zo groot, dat ik hieraan gehoor heb gegeven. De politieke ideologie die in Pakistan heerste en de onderdrukking speelden een belangrijke rol, maar de wens van mijn familie om het land te verlaten heeft de doorslag gegeven. Het is mijn moeder geweest die tegen mij gezegd heeft: 'Je moet gaan; jouw stem horen en te weten dat je leeft, is goed.'

Zoltan: Ik werkte niet graag in de uraniummijnen, maar niet werken werd in Hongarije opgevat als een criminele daad tegen de staat. We waren onvrij, er heerste armoede en er was veel achterdocht. En toen ook nog mijn vriendin me verliet, besloot ik het land te verlaten.

Hoe ben je in Nederland terecht gekomen?

Amir: Het paspoort dat ik had, stond niet op mijn naam; ik kon dus het land uit. Engeland was het doel. Tijdens de tussenlanding in Amsterdam zei mijn begeleider dat ik hier, in Nederland moest blijven. Hij heeft mij afgezet bij het aanmeldcentrum in Zevenaar. Hij ging terug, ik bleef achter in Nederland. Het was het jaar 1999; ik was toen 26 jaar oud. >

'De vakantie in Marokko, elk jaar, blijft een van belangrijkste momenten in mijn leven.'

Mijn geboortehuis staat in Tanger, Marokko. Hier werd ik op 4 maart 1965 geboren als 11e in de rij van 14 kinderen. Ik heb 7 broers en 6 zussen. Het was vroeger, zo met zijn allen, een gezellige boel bij ons thuis. Mijn moeder is in 1996 overleden en mijn vader woont nog steeds in Marokko. Vroeger speelde ik veel buiten; ik hield ervan om huisjes te bouwen van steen met de buurmeisjes. Als we ons huisje gebouwd hadden, gingen we eten maken. Elk meisje nam dan een ingrediënt mee van huis en zo konden we samen een heel gerecht zelf klaar maken en als het klaar was lekker opeten. Eén broer en twee zussen wonen nog in Marokko. De anderen hebben zich in andere Europese landen gevestigd: vier in Nederland, vier in België, één in Spanje, één op Ibiza en één in Londen. Als we elkaar zien, is dat meestal in Marokko.

Ik wist wat ik wilde worden: zuster. Ik hielp altijd mensen en wilde daarvan mijn beroep maken. Zo gebeurde het dat toen een buurvrouw,

Assia, (midden) tijdens haar studie

zonder familie, bij ons in de straat overleed, de vrouwen mij vroegen of ik wilde helpen. Ik was toen nog maar 13 jaar oud. Het kwam neer op schoonmaken, de buurvrouw wassen en schone kleren aantrekken. Als – op één na jongste – meisje was ik de rechterhand van mijn moeder. Ik maakte schoon, hielp met het eten en verfde de muren. Iets voor de ander doen is mijn eerste natuur. Op school kon ik aardig mee en ik werd hierbij geholpen door een aardige docent wiskunde, die zeer behulpzaam was en de stof goed uitlegde.

In 1985 kwam ik voor een vakantie van drie maanden naar Nederland en ik ben nooit meer weggegaan. Ik was toen 21 jaar. In deze vakantie leerde ik mijn latere man kennen; we trouwden in 1986. Samen hebben we vier kinderen gekregen, een dochter van 23, een zoon van 20 en als laatste kwam er een tweeling. Ze spreken zowel Arabisch als Nederlands. Elk jaar op vakantie naar Marokko blijft voor mij een belangrijk moment in mijn leven, zeker omdat mijn vader nog leeft. In onze cultuur zijn de ouders belangrijk. Mijn kinderen wonen nog thuis; de oudste twee studeren. In Nederland voel ik me goed en op mijn plaats. Ik ben tevreden met mijn baan bij Phoenix. Ik voel mij hier thuis en geaccepteerd.

Zoltan: Ik heb aardig wat omzwervingen gemaakt voordat ik hier terecht kwam. Van Hongarije in 1972 naar een vluchtelingenkamp in Oostenrijk. Drie maanden later ben ik doorgereisd naar Israël, waar ik 5 jaar in een kibboets heb gewerkt. Het kibboetsleven vond ik te 'close'; ik werd er zenuwachtig van. In die tijd had ik geen naam en geen adres. Om een paspoort te krijgen ben ik een jaar in dienst gegaan. Hier heb ik ook mijn huidige vrouw ontmoet. Zij kwam uit Nederland en na een half jaar verkering zijn we naar Nederland gekomen om te trouwen (1979). In Hongarije kende ik Nederland al door de magazines 'Oor' en het 'Stones Magazine', die daar veel werden gelezen.

Hoe verliep de integratie in Nederland?

Amir: Vanuit Zevenaar ben ik naar het AZC in Ermelo gebracht, een tentenkamp. Het was koud in oktober en ik had geen winterkleden. Er was mij verteld dat ik eten kon halen om zo en zo laat. Toen ik daar aan kwam, stond er een hele lange rij. Ik ben toen

weggegaan om terug te komen als de rij korter zou zijn. Maar toen ik terugkwam, was alles gesloten, terwijl ik al 24 uur niet gegeten had. Daarna stond ik elke dag op tijd in de rij. Na elf dagen kreeg ik een oproep voor een verhoor in Zevenaar. Vijf dagen lang kreeg ik alleen brood, melk en een appel. Ook heb ik 4 maanden in Ommen gezeten. Ik kreeg zakgeld en als ik klussen deed in het AZC kon ik wat geld bijverdienen. Van dat geld kocht ik als eerste een telefoonkaart om naar huis te bellen. Na een tijd heb ik de status van erkend vluchteling gekregen en is me woonruimte toegewezen. Toen heb ik nog 7 jaar gewacht voordat ik een verblijfsvergunning kreeg. Ik vergeet nooit meer dat op vrijdag 13(!) oktober 2007 mijn advocaat belde. Ik was al op een teleurstelling voorbereid, maar toen vertelde hij het goede nieuws. Eindelijk mocht ik werken en studeren. Ik heb even, met mijn vrouw, in Engeland gewoond, omdat ik daar een goede baan kon krijgen met mijn Pakistaanse diploma's, die in Nederland niet erkend werden. Hier kreeg ik heimwee naar mijn Nederlandse 'moeder'. Bij haar heb ik een tijd in huis gewoond en zij was en is als een echte moeder voor mij. >

'De meest bijzondere gebeurtenis in mijn leven was de geboorte van mijn zoon.'

Mijn grootouders woonden eerst in Brits-Indië, dat in 1947 op grond van godsdienst werd opgedeeld in twee onafhankelijke staten: India en het Dominion van Pakistan (later opgedeeld in Pakistan en Bangladesh). Vanuit Bangladesh (1971) zijn ze gevlucht naar Pakistan. Op 4 maart 1973 ben ik in Karachi geboren, als derde in een gezin van vier kinderen. Voor me zat een zus en een broer en 8 jaar na mij werd er nog een zusje geboren. Ik zag mijn vader pas voor het eerst toen ik 6 maanden oud was; hij was als militair vaak afwezig. Daarna werkte hij bij de inlichtingendienst en uiteindelijk werd hij docent Engels en geschiedenis. We zijn allemaal naar school gegaan, maar ons jongste zusje 'moest' naar een privéschool, vanwege de hogere kwaliteit van het onderwijs. Onderwijs stond in hoog aanzien in ons gezin. Om dit mogelijk te maken, gingen ik en mijn broer werken. Ik was toen 13 jaar oud. Van mijn eerste salaris van 1300 rupees (ongeveer 11 euro)

besloot ik mooie kleding voor mijn vader te kopen. Het was de avond voor het Eid (een driedaags feest van moslims om de ramadan af te sluiten) en alle collega's van mij waren aan het winkelen. Ik kwam echter 500 rupees te kort. En ik had al besloten om niks te kopen, toen een van mijn collega's mij het geld leende, omdat hij vond dat ik het wel moest doen. Het was een prachtig moment voor mij om mijn vader blij te zien. Dat we niet veel geld hadden, blijkt ook uit het volgende voorval: mijn broer en ik kregen 50 cent zakgeld in de week. De ene week spaarde hij de 50 cent en ik de andere week. Zo hebben we na een tijd onze cricketbal kunnen kopen en onze geliefde sport dicht bij huis kunnen beoefenen.

Militair worden was mijn doel: een mooi uniform, discipline en een verplichte opleiding. Waarschijnlijk is mijn keuze bepaald doordat mijn vader ook in dienst was en ons streng, maar zeer rechtvaardig opvoedde. Kenmerkend voor onze thuissituatie was dat er veel liefde en respect voor elkaar was. Ook al waren de meeste leraren in het onderwijs streng, ze gaven met hun hart les en richtten zich op het individu. In Pakistan heb ik een eigen bedrijf gehad, waarbij ik vooral als intermediair fungeerde. Ik kreeg opdrachten uit Engeland en de V.S. en liet de producten maken door andere bedrijven. Ik handelde vooral in textiel. Financieel liep het goed, maar de volgende vragen drongen zich in de loop van de tijd aan me op: 'Waar ben ik mee bezig?' en 'Wat is een mens?' Mijn grootste passie, mensen helpen, was op de achtergrond geraakt, zoals ook het contact met mijn binnenste. Om hier weer een start mee te maken heb ik de opleiding voor massagetherapeut gedaan. Naast het volgen van de driejarige bij Phoenix, werk ik hier ook als massagetherapeut en zie ik het blijde gezicht van iemand die ik behandeld heb, als een cadeautje van God. Mijn boodschap aan de Vuurvogellezers is zeer eenvoudig. Waardeer de mensen in je leven. Het is makkelijk om goede mensen te vinden, maar moeilijk om ze te behouden. Zoek geen perfectie, negeer eventuele negatieve kanten van iemand en probeer vooral te kijken naar de positieve kanten van de ander. Vergeef de ander ongewenst gedrag en vergeet de slechte ervaringen. **Dit is het geheim van mijn geluk: vergeven en vergeten!**

Zoltan: In 1977 zijn wij in Nederland getrouwd en in '79 zijn wij blijvend naar Nederland verhuisd. Nederland is het derde land dat ik beleef. Ik werd lief ontvangen en vond het hier heel mooi, maar ik voelde mij ook ongelooflijk alleen. In Israël heb ik voor mijn vrouw gezorgd en hier moest zij voor mij zorgen. Dat vond ik heel moeilijk. Wij wonen in Bilthoven. Ik ben huismeester geweest bij de Stichting Utrechts Landschap. Ik werkte hier als kok, organiseerde mede bijeenkomsten en vergaderingen, en deed tv-opnames. Ik integreer gemakkelijk, waarschijnlijk heb ik dat geleerd van mijn vader, die dat na de oorlog heeft ontwikkeld. Ik doe mijn best om erbij te horen en als het niet lukt, dan vertrek ik. De laatste tijd vind ik de samenleving veranderd. Er is weinig meer overgebleven van de vrijheid en tolerantie; mensen kunnen niet meer zijn wie ze zijn. Ik voel me eenzaam hier.

Assia: Wat ik al eerder zei: ik ben vanaf 1985 in Nederland en – op vakanties na – altijd hier gebleven. Mijn man woonde al vijf jaar in Nederland en wist dus al de weg. In een buurthuis heb ik Nederlandse les gevolgd. Wat mij opviel toen ik in Nederland kwam, was de rust en dat de mensen erg op zichzelf zijn. Met de Nederlanders zelf heb ik geen moeite gehad; ik heb altijd leuke burens gehad. Ik leer elke dag nog nieuwe woorden, gezegdes en andere termen. Hoewel ik het Nederlands nog niet echt onder de knie heb, heb ik altijd meegedaan op de school van mijn kinderen, ben betrokken geweest bij hun sport en heb gewerkt, eerst bij een schoonmaakbedrijf en nu al bijna twee jaar bij Phoenix in de catering. Dat ging op een bijzondere manier. Op een dag zette Wibe de stofzuiger uit en vroeg of ik de catering wilde gaan doen. In het begin vond ik de administratie – wanneer beginnen, hoe laat, voor hoeveel mensen en dergelijke – moeilijk en ik dacht: dit leer ik nooit. Maar na 3 weken was ik ingewerkt en na twee maanden mocht ik ook zelf gaan koken. Mijn passie is koken!!! Ik ben nu helemaal gewend en ik vind het een makkie. Samen met Jannie zijn wij de vaste kern op de Nieuwegracht.

Hoe verliep de integratie bij Phoenix?

Zoltan: Bij Phoenix ben ik gastheer en kook ik voor de groepen; soms doe ik kleine klusjes.

Mijzelf welkom heten en me welkom voelen, horen niet bij mijn sterkste kanten. Wibe heeft veel moeite gedaan om dit in mij een plaats te geven. Als elke autodidact mis ik veel 'objectieve' ervaring om dit te kunnen beoordelen. Phoenix is voor mij de laatste 20 jaar een toevluchtsoord geweest. Ik voel me hier als iemand die waardevol is en meetelt in de maatschappij.

Amir: Ik zie Phoenix als een leuk instituut; ik voel me altijd welkom, de collega's zijn aardig en lief. Erg belangrijk vind ik dat het een geweldige plek is om te leren. Bovendien, geniet ik van mijn werk.

Assia: Ik voel mij meer dan welkom en thuis tussen al deze lieve en warme mensen.

Wat mis je uit het land van herkomst?

Amir: Ik mis mijn familie, vrienden, het lekkere eten... dus, ik mis nog steeds mijn land. Vooral familie en vrienden waar je zo naar toe kan gaan, zonder een afspraak te hoeven maken.

Assia: Ik mis alle feestdagen en dan vooral de sfeer die er dan heerst in mijn familie en de buurt. Ik krijg dan altijd een gevoel van heimwee.

Zoltan: Ik mis de huizen, het landschap, soms de geuren. Mensen en familie minder.

Wat zou je graag hier in Nederland verwezenlijkt willen zien?

Assia: Dat mijn kinderen een goede toekomst hebben, dat ze hun diploma's halen en genoeg geschoold zijn.

Amir: Nederland heeft mij vrijheid gegeven. Ik woon nu hier en voel mij veilig. Ik heb hier ook veel respect gekregen. Ik wil graag dat integratie in Nederland goed en gemakkelijk verloopt. Mijn wens is dat de mensen in Nederland en ook in de rest van de wereld met elkaar in vrede, harmonie en liefde leven.

Zoltan: Ik heb ontdekt dat ik goed ben zoals ik ben en dat ik mezelf kan waarderen zoals ik ben. Toch is er een innerlijke gedrevenheid om me verder te ontwikkelen.

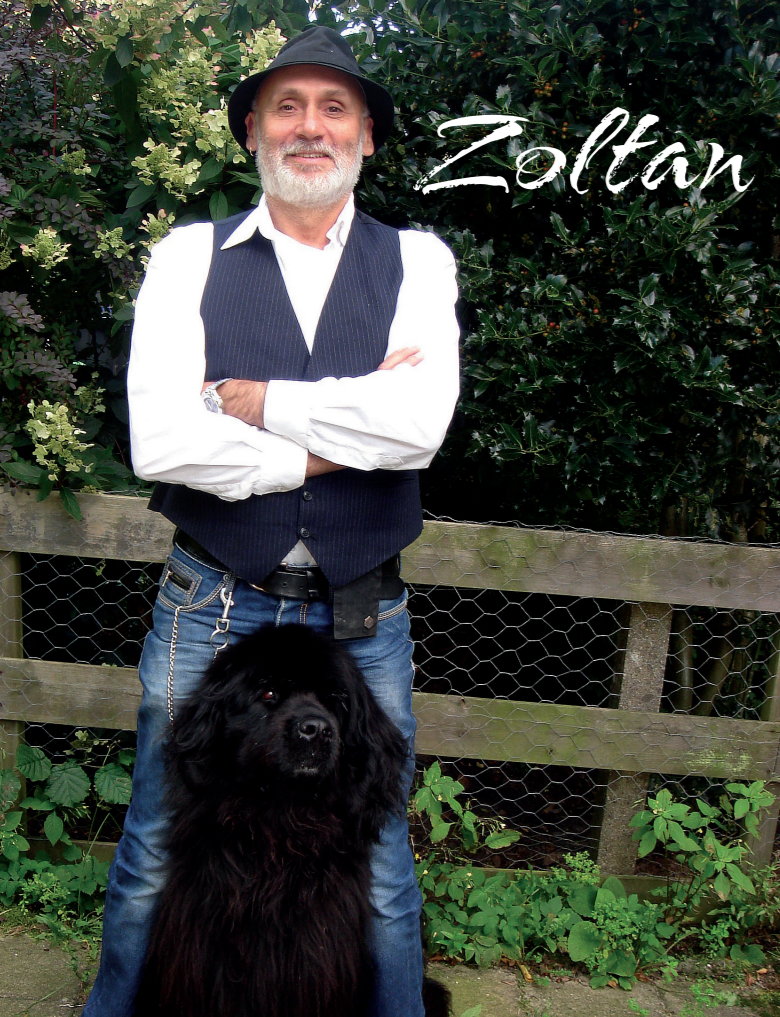
Hoe laat je zien dat je uit een ander land komt?

Zoltan: Iedereen hoort direct dat ik uit een ander land kom. Ik heb een behoorlijk accent en vaak een kromme zinsbouw. Soms denkt men dat ik Duitser, Belg of Turk ben; enkelen gokken dat ik uit Hongarije kom.

Amir: Door de positieve aspecten van mijn cultuur, zoals gastvrijheid, openheid, diversiteit, eerlijkheid en hard kunnen werken te laten zien.

Assia: Dat kan iedereen zien aan mijn uiterlijk. Bij Phoenix probeer ik het eten vaak een Marokkaans tintje mee te geven. In de soep verwerk ik bijvoorbeeld wat gember en komijn. Maar ook door behulpzaam te zijn, ik ben bijvoorbeeld zeer betrokken bij de school van de kinderen. Ook al is mijn Nederlands niet zo heel goed, ik kan wel veel dingen doen.<

'Mijn grootste wens was tovenaars worden, zoals Harry Potter.'

Ik ben in 1951 geboren in de stad Pécs in Hongarije. Mijn vader was Joods; van beroep was hij assistent-verkoper in een winkel. In de Tweede Wereldoorlog is hij opgepakt en in een nazikamp opgesloten. Hij heeft kunnen vluchten en heeft drie jaren ondergedoken gezeten in een ziekenhuis. Hier leerde hij mijn moeder kennen, die er als verpleegster werkte. De vader van mijn moeder kwam uit een

zigeunerfamilie. Tot mijn 12e jaar woonde mijn oma bij ons in. Zij was streng katholiek en voedde ons met harde hand op. Om me zindelijk te maken hanteerde ze de stok. De relatie met mijn oma was dus niet al te best. In ons gezin was er af en toe onenigheid. Met mijn vijf jaar oudere broer had ik vaak ruzie. Hij had in mijn plaats liever iemand

anders willen hebben. Toen hij me jaren later een keer beschermdde, kon ik het niet geloven. Uiteindelijk hebben we het uitgesproken met elkaar. Terugkijkend concludeer ik dat bij ons thuis een raamwerk van liefde ontbrak. Systemisch was mijn moeder een rebel, zoals haar moeder. Ik trad in hun voetsporen en werd het ook; zo kregen ze een koekje van eigen deeg.

Na mijn 12e heb ik het erg moeilijk gehad. Ik ben introvert en daarbij was ik in die tijd ook hyperactief. Ik was voortdurend met overleven bezig en mijn eenzaamheid dronk ik weg. Toch wilde ik het allemaal alleen klaarspelen. Ik was motorisch te 'onhandig' om een sport te kunnen beoefenen, maar hield wel van het vak geschiedenis. Een leraar op de lagere school heeft dit gestimuleerd, vooral omdat hij mij respecteerdde. Ik was hem erg dankbaar en hoopte iets terug te kunnen doen voor anderen door ook leraar te worden. Dat was financieel onhaalbaar; mijn broer ging altijd voor. Ik ben al vroeg gaan werken in een uraniummijn. Door het zware, ongezonde werk meldde ik me vaak ziek. Niet werken beschouwde men in Hongarije als een criminele daad en dat werd zwaar bestraft. Om onder die straf uit te komen, heb ik met mijn vrienden bedacht dat we het leger in zouden gaan. Ik heb twee jaar in militaire dienst gezeten, waar ik me ook niet thuis voelde, en toen mijn vriendin me verliet, heb ik het drinken, zoals in Hongarije gebruikelijk is, voortgezet. Met een vriend besloot ik het land te verlaten. Een half jaar lang hebben we het vertrek voorbereid. Niemand wist ervan. Om mij tegen te houden, zou mijn moeder aangifte van mijn vertrek hebben gedaan, ook al zou dat twee jaar gevangenisstraf hebben betekend.

In Hongarije heb ik een paar jaar geleerd voor automonteur en 3 jaren avondhavo gedaan, voordat ik vluchtte. In Nederland heb ik de diploma's voor instellings- en dieetkok gehaald, de PSO-opleiding tot counselor afgemaakt en bij Phoenix bijna alle opleidingen gevolgd: de driejarige, Professionele begeleiding, de Trainersopleiding, Systemisch Werken en de Maskermaker. Wibe was hierbij belangrijk, omdat hij belangstelling voor mij had: voor wie ik ben en wat ik kan. Als zo'n bedding er is, word ik rustig en doe ik mee in de wereld. Ik heb veel van hem geleerd over mijn symbiotische kant; tussen toenadering zoeken en afstand houden, en mijn verantwoordelijkheid nemen.

Zoltan tijdens zijn militaire dienst

'Ik geloof dat de enige 'waarheid' in het leven is, dat je thuis bent waar je op dat moment staat; de rest is voor mijn beleving een illusie.'

Taal van herkomst, over weggaan en thuiskomen

Joke Goudswaard

Komt het doordat ik niet anders ken dan dat er thuis Maleis gesproken werd, dat ik altijd de heimwee van mijn ouders voelde over het aapje in de tuin, de roep van de tokeh, het tere groen van de rijstvelden? Dat mijn ene opa in het oerwoud van Sumatra reizend apotheker was en mijn andere opa drie soorten Javaans kon spreken? Als kind leerde ik wel tropische plantennamen, niet die van viooltje of sneeuwkllokje. De heimwee naar de zon hing om me heen; de schaatsen moest ik in mijn eentje onderbinden... het was mijn familie vreemd. De geur van thuis is niet alleen het Amsterdams, het 'kassian' is me minstens zo vertrouwd. Misschien dat ik er daarom wel zo ontzettend van houd om te werken met meertaligheid en de mogelijkheden die dit biedt om mensen thuis te brengen.

Het verhaal als resonantie

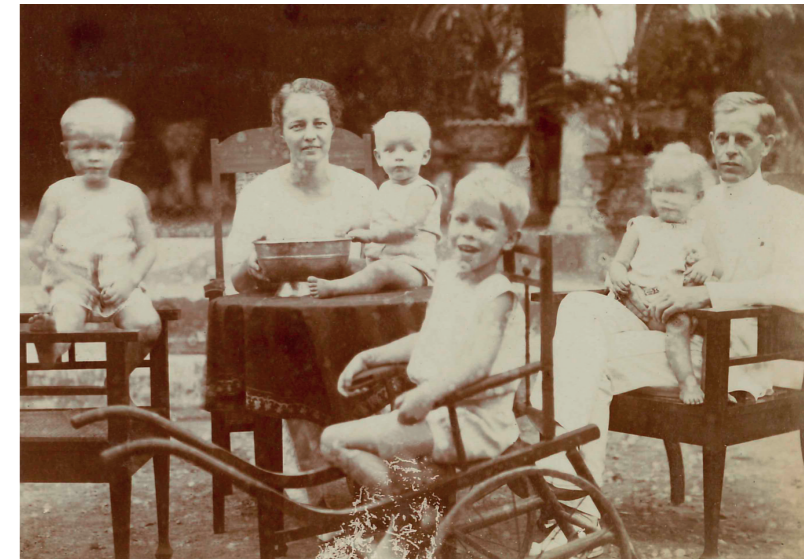
Betekenisvolle verhalen laten ons weer resoneren met de heilheid die we achtergelaten hebben, met de pijn van het afscheid en met het verlangen om terug te keren. Bewust weten we het niet meer en toch herinnert iets in ons zich de tijd van vóór het gebrokene. In die resonantierruimte gaat de ziel op reis. Daar komt de zoektocht om de polariteiten van het leven met elkaar te verbinden opnieuw op gang.

Orpheus

*Wij, die het zingen verleerd zijn
- zelfs de lier weerklonk, de klacht
schoot slechts bij harpen –
wij spreken, stamelend
tegen de wind aan zee, of onder
het ruisen van de bomen, steeds
van hetzelfde, een paradijs,
gedroomd, verloren? en daarin
die ene, te mooi en te volmaakt,
even gezien, gekust
voorgoed verspeeld.*

Hans Warren

Weerklank, resonantie, is een belangrijk criterium voor heling. Verhalen over de betekenis van geboortegrond, de

geweten plek en de zoektocht naar het verlorene; daarin kunnen mensen zich herkennen. Over de nacht en de maan, en het onderweg zijn zelf; over dat je eerst moet verdwalen om op de plek van bestemming aan te kunnen komen. In die beelden worden we geraakt in wie we zijn. Als je dat in verhalen voelbaar weet te maken, wordt de grote ruimte geroepen. 'Kom, laten we elkaar maar het verhaal vertellen van het klompje dat op het water dreef...' In zo'n zinnetje uit een oud kinderboekje van W.G. van der Hulst komen heimwee en 'Fernweh' bij elkaar. Iets in ons zegt: je moet reizen. Volg je verlangen en blijf onderweg tot je terugkomt op de plek waar je ooit vandaan ging. We hebben van binnenuit weet van de bedding van het grote verhaal en de plek binnen de ordening. Dat maakt dat we verhalen over heimwee, reizen en thuiskomen willen vertellen en horen.

Taal van oorsprong

*ek skryf vir jou
die laatson se wegraak
op die smal bote
van tot siens
die outydse gewuif
van 'n wit sakdoek
en gemaakte trane
want die trane van die hart
die weet jy tog
dit skryf 'n mens nie (...)*

Uit: Ik herhaal je, I. Jonker

Een prachtige manier om toegang te krijgen tot iemands verlangen en gemis, is via de taal van oorsprong. Een niet te onderschatten betekenis van moedertaal en woorden uit het vaderland. Talen zijn niet alleen verschillend door de andere klanken of tekens, maar ook door een verschillende kijk op

de wereld. Elke taal schept andere werelden, horend bij de plek waar mensen leven. Er zijn tientallen woorden voor sneeuw als je uit de Poolstreek komt. In het Frans heeft het 'apprivoisé' in het boekje 'De Kleine Prins' een diepere betekenis dan 'tam', die in de vertaling enigszins verloren gaat. De klankkleur van Fries of Limburgs heeft een andere dimensie dan Nederlands. Het oude land gaat op een bepaalde manier verloren als iemand de taal van zijn geboortegrond achterlaat. Hoe belangrijk het ook kan zijn om het tijdelijk te vergeten. Het geeft verlies aan eigen plek en betekenis.

'Ik heb zo'n goeie training gegeven!'

Enthusiast stapt ze binnen in het supervisiegesprek. 'Het was zo inspirerend, niet alleen voor de groep, ook voor mij.' Het is de kroon op haar werk in de supervisie. Wat een ander verhaal dan bij binnenkomst. Ze verzwijgt altijd dat ze uit Duitsland komt. Als kind begrijpt ze al dat dit beter is. Haar Nederlands is perfect, alleen bij emoties, dan komt ze in de knel. Eigenlijk moet ze huilen in het Duits, schelden en blij zijn. Dan komt ze bij zichzelf. En minstens zo belangrijk: ook bij haar vrouw-zijn. Haar hele familie van moeders kant is daar geworteld. Als ik haar een gedicht van Rilke geef en ze het voorleest in haar geboortetaal, opent haar hart zich. Het strakke in haar uitstraling verdwijnt. De eerste opdracht is om thuis de haar vertrouwde kerstliedjes te zingen. Haar oudste dochter wil meteen bij haar 'op les', en haar zoon wil weten hoe het zit, waarom ze daar is weggegaan. Voor het eerst vindt ze het fijn om antwoord te geven, te vertellen. En nu tot slot de training, geopend met een paar zinnen in haar eigen taal. Het leven ingeademd vanuit de plek waar het begon. Inspirerend.

Iets vertellen of zingen in de taal van herkomst geeft op een eenvoudige en verrassende manier toegang tot het vroegere, verloren gebied. De klanken roepen die wereld terug, met de pijn van het 'verlaten zijn' en het gevoel van 'ertoe behoren'.

'Lees de eerste regels van je verhaal eens in je eigen taal?' Hij schrikt van de vraag, aarzelt en verlangt tegelijk; zichtbaar in zijn gezicht en ogen. Even het gevoel van 'alles verloren':

het oude land komt immers nooit meer terug. Tijdens de opstand in Hongarije kwam hij als zesjarige in een pleeggezin in Nederland. 'Wat zong je toen?' Als ik zelf iets neurie, komen bij hem de klanken van een slaapliedje omhoog. Hij straalt als hij zingend de zinnen woord voor woord aaneen kan rijgen. Een jongen van ooit in de kleur van zijn eigen land.

De vraag aan cursisten om een gedicht te maken over hun oorsprong roept een schat aan indringende poëzie op. Het woord 'oorsprong' leidt iedereen een andere wereld in, met een grote reikwijdte. Verleden, heden en toekomst worden verbonden.

Oorsprong

*Nergens heeft mijn wieg gestaan
Want mijn vader heeft het Jappenkamp nooit verlaten
Hij zwierf immer hier vandaan en ik paste op hem
Zodat er niets mis kon gaan
Zijn kamp werd mijn kamp – zo is het gegaan
Nu hij dood is, leer ik op eigen benen staan*

*Benen die wiebelig zoeken naar vaste grond
Handen die voorzichtig uitreiken naar de ander
Ogen die zoeken naar het verraad dat op de loer ligt
Maar in het oog van de storm van binnen
Heerst de stilte en de rust want ik weet
Dat het leven me wakker heeft gekust...*

Freek Strebe

In het oude gezicht met de lijnen verschijnt het meisje in het ziekbed als ze hardop leest in de lang vergeten taal. Haar gedichtje in de eindronde van de workshop 'Aan het kind in mij...' is een dank aan de groep. 'Wie wil je eigenlijk bedanken?' vraagt de trainer. Na een paar keer wegdrijven van de vraag wordt ze weer de zevenjarige, die direct na de oorlog voor haar gezondheid bij een vreemd domineesgezin in Zwitserland werd ondergebracht. Weg van het vertrouwde thuis, bang voor het onbekende en om wie ze achter liet. De nieuwe 'tante' en 'oom' ving haar liefdevol op. 'Lees het hen maar voor, in het Zwitsers.' 'Dat gaat niet', zegt ze beslist. Ik vertel haar hoe mensen op mijn verzoek verhalen over rouw uit het boekje 'Hinkelen' in hun eigen taal hebben omgezet. En hoe hun verdriet zo een andere plek kreeg. Dit voorbeeld doet het. Het wonder geschiedt, ze vindt de woorden weer terug – en komt thuis.

met dank aan Froukje D. Wirtz

In het gaan ligt de terugkeer besloten.

Daaraan geef je betekenis als je iemand vraagt om over zijn kindertijd te vertellen: een verhaal over verwondering, heimwee en plek. Thuiskomen verwijst naar binnen; onderweg zijn naar buiten. Na elk afscheid van thuis om je eigen weg te gaan, gaat in een volgende fase de weg weer terug. Ieder op je eigen manier rijd je de Elfstedentocht, een beeld voor de reis van de held. Na vele omzwervingen komt er ergens een impuls van binnenuit dat 'het tijd is'. Je keert om en maakt je klaar voor de terugtocht naar huis. En op een of andere manier heb je dan ook de moed daartoe. Het is een moment van onverbiddelijkheid. Prachtig beschreven in het Griekse drama van Oedipus, waarin de rei spreekt: 'Onomkeerbaar staat dit geschreven in het teken van de tijd.'

Hij reist naar Denemarken om zijn oma te begraven. Haar huis was ooit zijn geboorteplek, toen zijn ouders daar inwoonden. 's Ochtends vroeg op de dag van de begrafenis weet hij het ineens: het passende gebaar. In het huis van zijn moeder doet hij zijn hardloopteekening aan, zijn schoenen. Pakt zijn iPod. Kiest de liedjes, die hem aan zijn oma doen denken, in wat ze voor hem betekend heeft. Hardlopend in zijn eigen ritme legt hij de weg af tussen nu en vroeger. Een eerbetoon aan haar, zijn mormor. Een eerbetoon aan zijn weggaan en aan zijn terugkeer. Een eerbetoon aan de ordening. Thuis.

De huizen van herkomst worden ze genoemd.

De huizen van de familie, waar je bij hoort.

Bij blijft horen, ook al ben je al lang, lang weggegaan.

Je hoort bij het huis van de vader, van de moeder; van de voorouders en bij je eigen huis.

Daar ligt je geweten plek.

Bovenstaand artikel is een voorproefje van ons boek **'HET HELENDE VERHAAL'**, van Wibe Veenbaas en Joke Goudswaard, dat volop in wording is.

Thuis komen

De zachte kracht achter het sterke welkom van Phoenix

Wietske Jansen Schoonhoven

'La isleta' | Eelko van Iersel | olieverf met zand op doek | 190 (br) x 120 (h) cm | 2011

Ik hoop dat dit werk ertoe bijdraagt om nieuwsgierig te zijn naar de eigen gelaagdheid, die ook zo hoort bij het leven.

Jannie Veenbaas.

Het pand aan de Nieuwe Gracht is robuust, hier en daar vrij donker, en overal is het welkom voelbaar. De inrichting met haar aandacht voor detail, en de kunstwerken die er zijn, dragen er veel aan bij dat het gebouw aanvoelt als zo'n 'tempel' om thuis te komen. Sinds kort hangen er twee schilderijen van kunstenaar Eelko van Iersel. Niet helemaal figuratief, niet helemaal abstract. Maar iets er tussenin. De zachte kracht achter het sterke welkom van Phoenix is een vrouw. Jannie Veenbaas vertelt over de achtergrond van haar keuze. Eelko van Iersel licht toe.

Ze past op haar kleindochter, en we reflecteren een moment op onze huizen van herkomst. 'Ik vind het belangrijk dat mijn kleinkinderen, net als mijn kinderen, van jongens af aan weten dat ze uit meer voortkomen dan hun eigen ouders,' vertelt Jannie. Achter haar woorden klinkt haar vroegere gemis aan geborgenheid door. Het interview gaat vooral over de plek waar mensen vanuit hun diverse huizen en landen van herkomst welkom zijn. Welkom creëren – een speciaal

talent dat uit dit gemis voortkwam. Waarom dit werk van deze kunstenaar? Even is het stil. Ze zoekt naar de juiste woorden om het gevoel achter haar keuze uit te drukken. 'Voor de tussenruimte zocht ik naar meer verbinding, meer aarde-energie ook, vertelt ze. Via een cursist hoorde ik dat Eelko van Iersel een phoenix had geschilderd die misschien geschikt zou zijn voor ons. Die phoenix was het niet, maar ik zag wel ander werk dat me aansprak.' 'Ik ben een kijker', gaat ze verder. 'Ik ben gek op woningen, en het inrichten van omgevingen die kloppen. Welkom uitstralen. Ik loop altijd met een extra oog hiervoor rond en als ik iets zie kan ik snel beslissen.'

Tussenruimten

'Vanaf het begin wilden we een plek creëren waar mensen kunnen rusten en als ze dat willen naar binnen kunnen buitelen om daarna met iets meer ruggensteun het leven in te gaan. Het welkom toont zich in de sfeer van de gebouwen en de ruimtes. Toen we begonnen in Overvecht wist ik hoe belangrijk het voor Wibe was om zijn eigen plek te hebben. Ik dacht toen dat ik vooral voor hem, voor de cursisten en voor de cliënten de ruimtes zo inrichtte dat 'het klopte', van binnen en van buiten. Pas later realiseerde ik mij hoezeer ik mijn eigen welkom heb gecreëerd.' Wanneer klopt een ruimte? Weer is het even stil, zoveel gaat op gevoel. 'Een ruimte klopt als ik me kan ontspannen, als ik me veilig

voel en me kan overgeven. Dit gaat voorbij esthetiek, ook praktische voorwaarden tellen. Kleuren zijn daarbij heel belangrijk: elke kleur heeft zijn eigen trilling. De kleuren van het schilderij passen bij de tussenruimte: roestbruin voor aarde en daarboven blauw en lila dat staat voor het etherische, meer subtiele. Zo verbindt het hemel en aarde in een ruimte die zich daar ergens tussenin bevindt. Wie de tijd neemt om voor de schilderijen van Eelko van Iersel te staan, kan een bepaalde diepte ervaren alsof je erin kan verdwijnen. In die diepte is het stil, en kun je even – al is het maar een moment in de tijd – loskomen van je eigen wereld. In die tussenruimte kunnen nieuwe gedachten over de werkelijkheid ontstaan.'

Modern mooi

Het witte werk van Petra Vonk hangt er al veel langer, en toch kan ik het niet laten om ook daarop door te vragen. Een kunstenaar die zegt dat ze kunst breit, aanvankelijk voelde dit voor Jannie niet als een directe uitnodiging, maar ze ging toch en was onmiddellijk verkocht. 'Wil je nooit meer zeggen dat je kunst breit', zei ze tegen haar. 'Dit is modern, mooi en verfijnd.' Weer valt de zorgvuldigheid van haar keuze op. Het werk ontstond in samenwerking met de kunstenaar als organisch antwoord op de praktische vraag van een geluiddichte wand, het motief van de vogel past bij Phoenix. Ook de tussengordijnen zijn van Petra Vonk. In de grote ruimte geeft Wibe al zoveel omhulling, zegt Jannie, dat de gordijnen iets verder richting toiletten werden aangebracht, boven werden ze direct in de ruimte zelf opgehangen.

'Abuela Tierra' | Eelko van Iersel | olieverf met zand op doek | 170 (br) x 110 (h) cm | 2010

Ontmoeten op de diepere laag

In gesprek met Eelko van Iersel (1976) is eenzelfde zoeken naar de juiste woorden op te merken als bij Jannie. Abuela Tierra, de titel van het schilderij in de tussenruimte verwijst naar de Grote moeder, grootmoeder aarde. Tegelijk

is het een eerbetoon aan zijn eigen grootmoeder die stierf toen hij het schilderde. 'De ervaring van samensmelten met de energie en de draagkracht van de aarde die ik in dit doek hebben willen leggen, deed ik op in sjamanistische zweethutten. Daar realiseerde ik mij voor het eerst dat ik een boodschap van heling te brengen heb met mijn werk.' Boven de roestbruine energie van de aarde bevindt zich in het blauw van dit doek de 'spirit world'. Eelko ervaart contact met de spirits, zijn inspiratie is direct verbonden met 'spirit', of geest.

Eelko's werk is steeds opgebouwd uit lagen. Op een robuuste ondergrond van verschillende verfsoorten en zand schildert hij een laag koperverf. Van de sjamanen leerde hij dat koper de verbinding vormt tussen het aardse en het kosmische. Toeval? Pas daarna brengt hij zijn heldere kleuren aan met olieverf – met zijn handen, hij gebruikt geen kwasten en penselen. Het schilderij in de tuinkamer heet La isleta, eilandje. Zijn schilderijen dragen landschappelijke elementen, maar zijn eerder abstract dan figuratief. Wij, de toeschouwers, kunnen onze eigen beelden en herinneringen ontmoeten. La isleta is qua kleur vooral een blauwwit schilderij, maar wie langer kijkt ziet veel meer kleuren. Als Eelko schildert is hij voortdurend in dialoog met zijn doek: 'Ik weet nooit waar het precies naar toe gaat.' Bijzonder vindt hij hoe in het laag over laag schilderen soms onverwacht stukjes kleur uit een onderlaag oplichten, die dan heel bepalend zijn. Herkenbaar? Eelko: Toen ik mijn schilderijen kwam brengen ontmoette ik binnen Phoenix mensen die verder kijken dan de oppervlakte van mijn schilderijen en op een diepere laag contact maken.'

Spiegels van gemis

'Net als iedereen aanschouw ik vaak oppervlakkig, maar als ik langer kijk en het contact aanga, ontstaat er een dialoog. Kunst is net als de natuur niet alleen om bekeken te worden, kunst kijkt terug. Een schilderij fungeert als een spiegel die je eigen ervaring reflecteert, precies zoals het is. Eenzaamheid, verdriet of boosheid kunnen in contact met mijn schilderijen iets meer bedding krijgen. De sfeer en de kleur van de schilderijen hebben een helende functie.' Zijn wens is dat zijn schilderijen de liefde, het licht en de ruimte brengen om mensen uit te nodigen om thuis te komen, in hun eigen ziel. Dat past wel bij Phoenix.

Wietske Jansen Schoonhoven is samen met Andrea Slee eigenaar van Innercompas Opleidingen voor Eigen (vrouwelijk) Leiderschap.

Regelmatig bloggen zij tips en tricks voor

ambitieuze vrouwen geïnspireerd door beeldende kunst.
www.innercompasopleidingen.nl/blog

Voor meer informatie over de kunstenaars:
www.eelkovaniersel.nl en www.petravonk.nl

De Rode Stad

Mirjam Broekhuizen

Isa's stem klinkt zacht en schor. Niet van het vele, maar van het spaarzame gebruik. Als ik hem ernaar vraag, zegt hij dat de meeste woorden net zo goed ongezegd kunnen blijven. Ja, denk ik, da's wel waar... Hij komt op mij naast zwijgzaam, ook over alsof hij zich verbergt. Ik vraag hem of zijn zwijgzaamheid ooit voor hem of voor iemand in zijn familie een beschermende functie had. Isa knikt, hij vertelt met zachte stem over de vader die hij nooit heeft gekend. Hij was leider in het ondergronds verzet. Zijn verblijfplaatsen waren geheim, ook voor zijn zoon. De naam van Isa's vader werd alleen 's avonds in de beslotenheid van de huizen uitgesproken. De Koningsstad aan de voet van het Atlasgebergte, het rode leem dat de dikke stadsmuren en huizen van de oude medina bedekt, is Isa even vertrouwd als de huid van zijn moeder. Marrakesh, zijn geboortestad, is hem dierbaar.

De eerste mens die haar armen naar hem uitstreekte was zijn grootmoeder; vermaard vroedvrouw, die meer dan 1000 kinderen welkom heette aan deze kant van de navelstreng. Isa vertelt hoe zijn grootmoeder die een grote naam had in de stad, hem van jongs af aan leerde zich voor te stellen in haar naam. 'Als je iets gevraagd wordt, moet je voor je veiligheid antwoorden als mijn kleinzoon, niet als de zoon van je vader', had ze gezegd. Zijn ontmoetingen met de wereld buiten het gezin kregen vorm en betekenis vanuit deze plek en van hieruit ontwikkelde Isa zijn identiteit: 'Ik ben Isa, de kleinzoon van Maryam, de vroedvrouw.' Maar toen de bezetter het ondergronds verzet aan het licht wilde brengen, was het gezin niet langer veilig en Isa's moeder vluchtte met haar kinderen naar Nederland. Zo liet Isa zijn ongekende vader achter, om in Nederland een bestaan op te bouwen.

Ik ontmoet Isa in het kader van een leiderschapstraject. Hij is gelukkig getrouwd, heeft 5 kinderen en een indrukwekkende staat van dienst in de organisatie waar hij werkt. De directeur besluit om Isa een functie in het Management Team aan te bieden. Het doel van onze ontmoeting is om te komen tot een passend begeleidingstraject, dat Isa in zijn persoonlijk en functioneel leiderschap ondersteunt. De leerdoelen die de directeur voor Isa ziet, zijn: 'Zichtbaar worden, primair reageren en ook de confrontatie aan gaan als dat nodig is.' Isa stemt hier zwijgzaam mee in.

Als Isa mij in mijn kantoor bezoekt voor de sessie die tot een passend plan van aanpak moet leiden, zit het me direct al niet lekker. Ik leef in de veronderstelling dat mensenkinderen geboren worden met een 'ingeboren beroep', een 'beroeping', iets waartoe we geroepen worden, passend bij onze trilling. Is de roeping van Isa leider? Ik besluit hem te faciliteren om zijn diepste innerlijke 'beroeping' te onderzoeken. Verrast en ontroerd fluistert hij: 'ik ben een rentmeester'. Als ik naar Isa kijk is het duidelijk hoe hij zich in deze beroeping gedragen en verzameld voelt. Het 'klopt', Isa is duidelijk zichtbaar, present en vervuld in dit beroep. Eerlijk gezegd weet ik niet wat een rentmeester is en wat hij doet, maar dat lijkt me niet relevant; voor hem is het een levende ervaring en dat is wat telt. 'Hier hoor ik, in dit beroep voel ik me thuis.' Het is alsof een deel van zijn ziel dat nog in de schoot van moeder aarde op hem wachtte, zojuist zijn wezen binnen is gedroomd.

Ik vertrouw erop dat de ervaring zijn werk zal doen als het daar de tijd voor is en bespreek mijn advies voor een traject met hem. Een individueel traject, aangevuld met workshops en een familieopstelling. In de opstelling kan hij kennis maken met de plek van het 'zoon van zijn vader' zijn.

De opstelling vindt drie maanden na ons gesprek plaats. De begeleider kiest ervoor om eerst het vaderland op te stellen: 'Iemand voor Marokko, iemand voor Marrakesh, de Rode Stad.' Als in de opstelling Marokko binnenkomt, gevolgd door de stad, glanzen Isa's ogen. Het is alsof de 'Geest van de Plaats' van Isa's geboortegrond de opstellingsruimte grondt en kleurt. Dan komt zijn familie binnen, de vertegenwoordigers voor zijn vader en moeder voorop, dan de grootouders en daarachter weer de overgrootouders. Isa

kan nu voor het eerst van zijn leven iedereen tegelijk in een beeld zien. Zijn vader krijgt gestalte en hij ziet hem naast zijn moeder staan. Ze kijken elkaar liefdevol aan en daarna kijken ze naar hun zoon. Onwillekeurig doet grootmoeder een klein stapje achteruit. Isa kan zijn primaire impuls niet bedwingen: hij valt zijn vader direct in de armen en samen blijven zij daar lange tijd in een innige omhelzing staan.

Onlangs belt Isa mij op. 'Ik wil afscheid komen nemen', zegt hij eenvoudig. Opnieuw in mijn kantoor vertelt Isa wat hij heeft besloten: hij zal afstand doen van zijn leiderschapsfunctie. Hij vertelt over de droom die hij kort na de constellatie had, waarin zijn vader hem aanspoorde om het talent dat Allah hem toevertrouwd had te aanvaarden. Isa vertelt gepassioneerd over zijn geïnspireerde plan dat zowel Marokkaanse als Nederlandse betrekkingen behelst. Met plezier zie ik hoe Isa zichtbaar, present, authentiek en primair is in zijn expressie, met behoud van zijn spaarzaamheid waar het woorden betreft. 'Dit is onmiskenbaar precies goed', had de directeur tegen Isa gezegd toen hij hem zijn plannen onthulde, 'het klopt, zo kom je het beste uit de verf. Ik zie dat het talent dat je gegeven is geen vrucht kan dragen in de functie die ik je bood.'

Ik ben blij voor Isa en onder de indruk van zijn beweging. Als hij wegrijdt realiseer ik me, dat ik nog steeds niet weet wat een rentmeester is en doet. Wel leerde ik dankzij Isa en zijn vader over rentmeesterschap; het volledig aanvaarden van het talent dat je toevertrouwd is.<

Weg zijn

*Elke reis begint
met het vertrek*

*Soms zegt je lijf dat je moet gaan
en dan ga je –
op je bek*

*Want zonder verdriet geen troost
en zonder pijn geen steun
en zonder boosheid geen
grenzen die je tegenkomt*

*Zo ga je alleen maar niet verloren
want door de schaduw onder je
weet je de zon als reisgenoot*

*Hoeveel risico durf je te lopen
om je bestemming te bereiken?
Hoeveel dromen verslaap je
voor je je zelf echt wakker roept?*

*Het zit 'm niet in het lopen
de kunst is te durven gaan:
'de eerste stap gelijk de verste hier vandaan'*

*Maar jij staat nu te wachten op een station
zoals andere mensen wachten op een trein
het vertrek voor lang, lang uitgesteld
de beweging gestold in zijn.*

Ido Rood, 8 jan 2009

sneller dan zijn bloed

Dit verhaal van Francien Bruggink stond ook in de vorige Vuurvogel. Omdat in die editie het einde verloren was gegaan, drukken we het hieronder opnieuw af.

Hij weet dat ze naar hem kijken, nieuwsgierig, voorzichtig. Ze strijken neer bij hem in de buurt, scharrelen wat rond. Ze kijken niet rechtstreeks, maar onderdoor, achterlangs, bovenover. Er is geen oogcontact, maar wel nabijheid. Soms ergert het hem, dan vliegt hij nors weer op en zoekt een andere plek. Soms streelt het hem, dan toont hij zich en laat hij zijn vleugels schitteren in de zon. Het lijkt een spel, een spel van toenaderen en terugtrekken, toenaderen, terugtrekken... Als de golven op het strand, toenaderen, terugtrekken...

Hij laat zich vallen, voelt de wind langs zijn oren suizen. Tranen prikken in zijn ogen en de wereld om zich heen verandert in een natte veeg wazig gekleurde tinten. Terwijl hij zijn lichaam strekt, voelt hij zijn snelheid toenemen. Nog even... Hij tolt een paar keer om zijn as, haalt diep adem om daarna zijn vleugels te spreiden en in een vloeiende beweging uit eindeloze diepte weer op te stijgen. Zwenkend van links naar rechts ontspant hij zich en blijft geluidloos hangen. Laat zich drijven op een luchtstroom. Langzaam verscherpt de wereld zich tot realiteit.

De anderen zijn onder hem en scheren langs het oppervlak, ze schreeuwen naar elkaar, negeren hem. Maar lijken te wachten op de volgende keer, om neer te strijken op het water en te kijken vol bewondering en ontzag. Om hem te volgen met hun blik en op die manier mee te bewegen, mee te vallen, mee te voelen...

Ooit ging hij verder, ongeremd. Hij had extra vaart gemaakt en was sneller gegaan dan de wind, sneller dan het bloed in zijn aderen, sneller dan het ritme van zijn hart, sneller dan een gedachteflits. De duizelingwekkende vaart had hem zijn adem ontnomen, zijn lijf doen sidderen zijn oren doen tuiten. Voorbij schietende vormen deden zijn oogleden trillen. Enkel het voelen bleef over; ijzige snijdende koude lucht, het niets van zijn lichaam, het alles van ruimte, het oplossen van tijd in een leeg vacuüm. En diep van binnen een scherpe pijn, alsof iets zich losscheurde uit zijn binnenste.

De klap was oorverdovend geweest, de gesel op zijn huid, de plotselinge ruk in de andere richting. Water, hem meesleurend in een wervelende golf. Het water; het mangelde zijn lichaam, trok en duwde, wrong en schuurde, smeed hem woedend van zich af. Kotste hem tenslotte uit op het strand. En terwijl het zich terug trok in zichzelf bleef hij achter... Verfrommeld, een nat hoopje... verlaten, maar levend... Het water had hem gered.

Sindsdien voelt hij een vreemd verlangen. Het heeft te maken met de pijn van het losscheuren, en ook met meegesleurd worden. Misschien met verlatenheid... Soms zit hij op het strand en laat gedachteeloos het water aan zijn tenen likken, soms strijkt hij voorzichtig op de golven neer en laat zich wiegen, het zonlicht fonkelend in zijn ogen. En soms laat hij zich vallen, niet ver, een beetje, zoals nu... Om zich vervolgens weer toe te vertrouwen aan de wind, de ruimte en de kracht en wendbaarheid van zijn vleugels. Peinzend staart hij over de golven. Laat het verlangen toe, geeft het de ruimte en laat zich erdoor overspoelen...

Dan ziet hij beelden, herinnert zich kreten, hoort de zee, voelt de kou, zijn verkleumde lijf... En ook dat andere, de aanwezigheid, de voelbare warmte. Hij, trillend op het natte strand, zijn vleugels gekreukeld, gekneusd. Zijn ademhaling rappend en snel. Zijn bloed kloppend in zijn oren. En nabij, om hem heen, tegen hem aan, hem verwarmend met hun lijfelijheid, een aantal van hen. Zonder spreken, zonder vragen, vanzelfsprekend. Schuifelend, mompelend, zich nestelend rondom hem, naast hem. Totdat hij droog, warm en geborgen in een diepe droomloze slaap valt. En 's morgens wakker wordt, het strand verlaten...

Zijn ademhaling stokt, hij vertraagt het ritme van zijn vleugelslag. Hij laat zich zakken. Glijdt in vloeiende vlucht naar omlaag. Tot boven hen, tussen hen. Laat zich opnemen in hun vlucht. Het geruis van wiekende vleugels, krachtige slagen. Een van hen komt langszij. Raakt hem met de vleugeltop. Draait zich ruglings onder hem door. In een flits ziet hij de ogen, volgt zijn blik en wendt zich. Opnieuw komt de ander langszij, de door zijn vleugelslag verplaatste lucht beroert zijn veren, verspreidt een geur. Wanneer hij deze inademt, voelt hij een warme gloed door zich heen stromen. Opnieuw raakt zijn blik die van de ander. Dan beseft hij het; deze geur... is als zijn geur. Deze geur, als nestgeur... Met een schreeuw van herkenning bevrijdt de pijn zich uit zijn binnenste. Zijn schreeuw herhaalt zich in de kreten van de anderen, wordt erin opgenomen...

Sporen

Ze was klein en bruin op een fel oranje lok in het haar na. Uitgeput en moedeloos lag ze diep weggekropen in een hoekje, de haren plukkerig en vuil, de ogen gesloten, de ademhaling snel en onregelmatig. Ze was zo moe. Moe van het lopen, moe van het zoeken, van het gaan van plek naar plek. Moe van het steeds maar weer op weg moeten. Weg van de plaatsen waar ze gehoopt had te kunnen blijven.

Het was begonnen op de dag dat haar moeder haar had weggestuurd. 'Ga', had ze gezegd. 'Ga maar mee, want het is beter daar, je hebt daar veel meer mogelijkheden, je zult je kunnen ontwikkelen en je zult het goed hebben daar.' En dus was ze meegegaan. Het enige dat ze mee kon nemen, was de deken waar ze altijd in sliep. Alleen die deken. Verder liet ze alles en iedereen achter: haar moeder, haar broers en zussen, familie, vrienden. Met een hart vol verwachting was ze aan de reis begonnen. Had ze kennis gemaakt met haar nieuwe huis, de bewoners, het land. Het was vreemd geweest, het zag er zo anders uit, het rook anders en ook de geluiden waren anders. En wat nog het ergste was; het was er zo koud. Bibberend had ze zich de eerste nacht in haar deken gerold en ze had niet kunnen slapen.

Vol goede moed was ze de nieuwe dag tegemoet getreden. Ze verkende de woning. Ze probeerde kennis te maken met haar huisgenoten. Ze wilde zich thuis gaan voelen, haar plek vinden. Maar men wilde niets van haar weten en hield haar op afstand. Als ze vriendelijk glimlachend op iemand af kwam, deinsde die terug en werd ze weggesnauwd. Als ze op haar kamer bleef, werd ze genegeerd en kreeg ze geen aandacht. Als ze sprak, werd ze verbeterd of uitgelachen. Haar eten at ze in haar eentje in de keuken. Ze miste het gezelschap van haar familie, het gekibbel, het gestoei, hun gelach, hun gezang, de warmte, de geur. Ze voelde zich zo eenzaam en verdrietig. Ze beseftte dat ze in dit huis getolereerd werd, maar dat dit ook alles was wat ze kon verwachten.

Dus zocht ze het buiten. Ze rende vrolijk op andere kinderen af, maar kon geen contact met ze maken. Ze probeerde van alles: als ze zich onderdanig gedroeg, lachten ze haar uit, als ze zich trots gedroeg, werd ze afgesnauwd en als ze zich vrolijk gedroeg, werd ze weggejaagd. Ze snapte het niet, ze werd steeds onzekerder. Wat was er met haar aan de hand? Waarom mocht ze niet gewoon meespelen met de anderen? Waarom hoorde ze er niet bij? Ze voelde zich eenzamer en eenzamer en gaandeweg kwam ze nauwelijks meer uit haar kamer. Op een dag, toen ze lusteloos wat rond slenterde buiten, hoorde ze in de verte luid gejoel. Toen ze opkeek, kwam er een horde kinderen aanrennen, vrolijk stoeiend en lachend. Ze rolden tegen haar aan en voor ze het wist, stoeide en lachte ze mee. Ze liep mee en werd niet weggejaagd. Dolblij dat ze ergens bij mocht horen, verliet ze de plek waar ze woonde en trok met de groep mee. Het was een wilde, ruige groep. Samen zwierven ze door de stad, doorzochten ze de vuilnisbakken naar voedsel. Als ze de kans kregen, pikten ze de vis van de kraampjes op de markt of maakten ze kleine kinderen hun brood afhandig. Ze maakten anderen bang, want ze waren fel en agressief.

Zijzelf nam snel hun manieren over, snauwde en grauwde, rende en stoeide, sliep temidden van hen onder een brug of op het station. Soms liet ze zich gebruiken, dankbaar dat ze eindelijk ergens bij hoorde. Het ging mis toen ze op de markt wat rondscharrelde en te laat de waarschuwingen hoorde. 'Kijk uit, pas op!!' Ze had omgekeken, maar het gevaar was van de andere kant gekomen. Voor ze het wist, sloot een

sterke hand zich om haar pols en werd ze meegesleurd. Samen met een aantal van de anderen werd ze in een busje geduwd en weggevoerd van de markt, weggevoerd van de groep. Bij een groot gebouw aangekomen, hoorde ze een stem: 'Zet deze maar apart, die hoort er niet bij, die komt niet van hier!' En zo werd ze weer gescheiden van de anderen. En nu lag ze daar uitgeput en moedeloos; weer was ze alleen. Ze balde haar vuisten en schreeuwde naar degene die haar kwam verzorgen. Ze was kwaad en verdrietig en wilde alleen nog maar liggen en slapen. Toch was er iets bijzonders: ondanks haar gesnauw bleef de ander vriendelijk. Ondanks haar geschreeuw bleef hij wat langer in haar kamer. Regelmatig nam hij wat lekkers voor haar mee, tot ze op een dag toeliet dat hij haar naderde en aanraakte. De streling van zijn hand verwarde haar, maakte dat ze zich nog eenzamer voelde dan voorheen. Tegelijkertijd wist ze dat ze hiernaar verlangde. De man praatte tegen haar. 'Kleine zwerfer,' zei hij zacht, 'waarom zoek je je plek daarbuiten? Je vindt hem juist vanbinnen.' Toen hij weg was, klonken die woorden lang na in haar hoofd. Hij kwam terug met een deken, haar deken. Ze herkende hem aan de geur, haar geur. Ontroerd nestelde ze zich erin, haar neus diep in de stof. En met de geuren kwamen de dromen. Beelden van warmte, gezelligheid, gezamenlijkheid. Beelden van vroeger, haar thuis, haar land. Toen ze ontwaakte, voelde ze opnieuw de hoop. Met haar geur waren de dromen gekomen, met de dromen de beelden en met de beelden het besef dat ze ooit op eigen kracht het spoor terug zou kunnen vinden. En met dat spoor zichzelf.

Francien Bruggink

Managen van diversiteit op de werkvloer, Kitlyn Tjin A Djie en Irene Zwaan

Dat ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog tot verliestrauma's hebben geleid en dat op dit verlies zich andere verlieservaringen hebben gestapeld, waardoor rouw en verwerking veel tijd nemen, is voor mij een vanzelfsprekendheid. Ik proef de zwaarte hiervan. In dit boek van Kitlyn Tjin A Djie en Irene Zwaan krijgen de traumatische ervaringen van migranten, waarop zich ook weer nieuw verlies stapelt, plek. Ik besef opeens ten volle hoe groot de impact is van het afscheid van je land van herkomst en hoe moeilijk het is om hierna een nieuwe plek te vinden en daar ooit te aarden. Wat een klus.

Het woord 'beschermjassen' staat in dit boek centraal: het is zowel een zelfstandig naamwoord als een werkwoord. Het betekent dat je mensen, teams of organisaties tijdens een moeilijke faseovergang inbedt in het oude vertrouwde. Het samen zoeken naar ankers, steunfiguren, rituelen uit het systeem, de organisatie of het land van herkomst, helpt mensen om zich te hernemen en de overgang naar de toekomst te maken. Beschermjassen begint bij het onderzoeken van het eigen levensverhaal. 'Het omarmen van diversiteit betekent ruimte maken voor een belangrijke verandering, een transitie. Daarom is het belangrijk de pijnpunten te kennen in je land, je geschiedenis, je organisatie, je familie.'

Tjin A Djie en Zwaan gaan onder andere uitgebreid in op in- en uitsluitingsmechanismen. Ze maken duidelijk welke invloed de geschiedenis en de context van Nederland hebben op de angst van de Nederlanders voor verlies en voor verbinding. Zo wordt helder hoe het gelijkheidsideaal en het zoeken naar overeenkomsten in plaats van tot verschillen leidt tot eendimensionaal denken: 'Er kan maar één waarheid zijn, je kunt niet verschillende opvattingen naast elkaar hebben staan.'

Het mooie aan dit boek is dat veel van het gedachtegoed van Phoenix op een andere manier wordt verwoord en dat het daardoor ook andere perspectieven belicht. Bijvoorbeeld het idee dat je 'mensen moet inwikkelen (in een beschermjas van het oude vertrouwde) voor ze zich kunnen ontwikkelen' loopt parallel aan de uitspraak dat 'het leven achterwaarts begrepen en voorwaarts geleefd moet worden'.

Sander Reinalda

Met mijn ziel onder de arm

Riet Fiddelaers-Jaspers

Zeer recent verscheen 'Met mijn ziel onder de arm – Tussen welkom heten en afscheid nemen', geschreven door Riet Fiddelaers-Jaspers. Het is een boek over liefde en rouw, over vasthouden en loslaten, over winnen en verliezen, over overwinnen – of niet. Het is een boek over de mens die het dierbare verliest en daardoor zijn leven wel moet herzien, voor een nieuwe en grote taak staat.

Tijdens het lezen van het boek be kroop mij het gevoel dat Riet het boek niet alleen geschreven heeft, maar ook geleefd. Het is een mensen-boek, vol met ook persoonlijke ervaringen, die zij deelt met de lezer. Dat maakt het tot boek van herkenning en van erkenning. Een groot genoeg om te lezen.

De rode draad van het boek wordt gevormd door wat Riet de 'verliescirkel' noemt: een aanpassing van wat bij Phoenix de 'contactcirkel' heet en in de TA-literatuur de 'bonding cycle'. De vijf fases van die cyclus, in de termen van dit boek, zijn: welkom > hechten > afscheid nemen > rouwen > betekenis geven. Bij iedere fase geeft het boek gedegen en toegankelijke theorie (de schrijfster is gepromoveerd op het onderwerp 'rouw'), tal van herkenbare ervaringen uit levens van mensen, mooie en toepasselijke gedichten en prozafragmenten. Een paar voorbeelden:

Bij fase 1, 'Welkom': Een Afrikaans gezegde: 'Wat je moeder zingt als je in de wieg ligt, draag je mee tot aan je graf.'

Bij fase 2, 'Hechten': 'Hechting is de uitwisseling van liefde.'

Bij fase 3, 'Afscheid nemen': De weduwe van Martin Brill over diens laatste periode: 'Het was te pijnlijk voor hem om nog van ons te houden.'

Bij fase 4, 'Rouwen': Tim Overdiek, wiens vrouw is overleden: 'Ik heb zojuist moms mobieltje gebeld. Waarom? Ik wilde haar stem horen.'

Bij fase 5, 'Betekenis geven': 'Op de wind heb je geen invloed, wel op hoe je de zeilen zet.'

Het boek is voor zowel de geïnteresseerde leek als voor de begeleider (in welke vorm dan ook!) van betekenis, met name door de combinatie van persoonlijke betrokkenheid en professionele distantie, beide met veel diepgang.

Het is met veel plezier dat we dit boek toevoegen aan de boekenkast van Phoenix Opleidingen.

Sander Reinalda

In en om mij – Grenzen stellen door systeemopstellingen

Nick Blaser

Al een tijdje verkopen we bij Phoenix mooie houten opstellingsstukken, met liefde én met de hand uit verschillende houtsoorten gemaakt door de vader van één van onze cursisten. Prachtig, authentiek materiaal om in een één-op-één-situatie op systemische wijze mee te werken. De dynamieken die onderliggend zijn aan waar een cliënt mee worstelt, kunnen met behulp van die houten 'poppetjes' zichtbaar en inzichtelijk worden gemaakt.

Recent verscheen het boekje 'In en om mij', door Nick Blaser. De subtitel 'Grenzen stellen door systeemopstellingen' maakt duidelijk waar het over gaat: het thema grenzen (en wie heeft daar niet iets mee?) onderzoeken aan de hand van systeemopstellingen. Ook dit boekje is bedoeld voor begeleiding in de één-op-één-situatie en ook in dit boekje wordt gebruik gemaakt van houten hulpmiddelen. Echter, naast houten figuurtjes, maakt de auteur ook gebruik van Kapla, het kinderspeelgoed waarmee mijn kinderen van 6 en 4 jaar oud de prachtigste constructies bouwen! Blaser is psychiater, psychotherapeut en auteur van het boek 'Familieopstellingen', dat een tijd lang in de boekenkast van Phoenix heeft gestaan. Hij gebruikt de ongelakte houten blokjes om cliënten te laten ervaren hoe zij met grenzen om gaan, welke veranderingen daarbij nodig zijn en wat hen daartoe te doen staat.

Het boekje bestaat uit 10 casussen, uitgewerkt in verbatim, met foto's van de 'Kapla-opstellingen' en van toelichtend commentaar ('Aanvullingen') voorzien. Het werk dat de auteur met zijn cliënten doet is zorgvuldig en concreet. In zijn aanvullingen schetst hij telkens een groter kader en reflecteert hij op de casus vanuit verschillende perspectieven, van bijvoorbeeld genderthematiek tot inzichten via de neurologie en de betekenis daarvan voor het werken met systeemopstellingen.

Eén kritiekpuntje: de auteur heeft het over grenzen, over ik-grenzen, over psychische grenzen, over menselijke grenzen, zonder deze duidelijk te definiëren. Het blijft een beetje raden wat hij bedoelt, zeker vanuit het Phoenix gedachtegoed waarin we interne en externe grenzen onderscheiden en die nauwkeurig omschreven hebben (zie Passe-partout, onder 'Grenzen'). Desalniettemin: een mooi boekje voor hen die één-op-één begeleiden.

Marja Griffioen

September

van Sjoerd Kuiper

Enige maanden geleden zag ik de prachtige theatervoorstelling 'Dode vaders, lieve zonen', een voorstelling waarin vijf mannen niet zozeer spraken, zongen en muziek maakten over het leven van hun vaders, maar over hun eigen leven na de dood van hun vader. Eén van die mannen was de dichter en kinderboekenschrijver Sjoerd Kuiper. Ter ere van zijn vader publiceerde hij de dichtbundel 'September' (Voorwoord: In september gaan de vaders dood en erven de zonen hun sterfelijkheid). Een bundel met veel mooie en diverse poëzie waarbij met name het eerbetoon aan zijn vader raakt en inspireert.

Mijn vader en ik

We zaten in de trein, mijn vader en ik
de trein die stond nog stil in het station.

We hadden vijf minuten voordat hij vertrekken zou,
wezen de wijzers van de klok op het perron.

Ik stapte uit voor wijn, voor wijn en een stuk brood,
en toen ik buiten stond zag ik dat iedere deur zich sloot.
De trein vertrok, ik rende mee: Blijf bij me, vader! Wacht!
Maar ik verloor en ik verloor mijn vader in de nacht.

We zwommen in de zee, mijn vader en ik,
hij was veel jonger dan de man die ik nu ben.
We zwommen als dolfijnen naar de bodem en weer terug
en naar de sterren sprong ik op, samen met hem.
Mijn vader greep me vast, hij trok mij met zich mee,
hij was zo sterk, hij trok me naar de bodem van de zee.
Ik stikte haast, ik worstelde, ik vocht uit alle macht
en ik kwam los en ik verloor mijn vader in de nacht.

We gingen door de bergen, mijn vader en ik,
ik was negen jaar, we liepen hand in hand.
Hij zong van liefde en van offers en toen gleed hij uit,
hij greep mijn voet en ik gleed mee, ik greep de rand.
Mijn vader hing aan mij, boven een peilloos diep ravijn,
hij was zo zwaar, ik hield van hem, en alles deed me pijn.
Ik hang daar nog, altijd, maar als de laatste droom begint
draagt hij mij door het zonlicht als een pasgeboren kind.

Het dodenschip (Das Totenschiff, 1926), Ben Traven

Amir heeft het elders in deze Vuurvogel over 7 jaar 'opgesloten' zitten in een asielzoekerscentrum en niets zinnigs kunnen en mogen doen. Kolenstoker Gale maakt iets dergelijks mee. Zijn schip vertrekt uit de haven van Antwerpen zonder hem. Omdat zijn papieren aan boord zijn, is hij vogelvrij. Zijn consulaat kent hem niet, hij krijgt nergens werk, de Belgische politie zet hem over de grens en de Nederlandse politie stuurt hem weer terug. De actualiteit spat ervan af als een ambtenaar tegen Gale zegt: 'Het feit dat u hier voor me staat is geen bewijs dat u geboren bent, ik moet het maar geloven.' Gale vindt uiteindelijk werk op de Yorrikke, een 'dodenschip'. Het schip is bestemd om ten onder te gaan met bemanning en al, een kwestie van verzekeringsgeld. 'Ich war nicht geboren, hatte keine Seemannskarte, konnte nie im Leben einen Pass bekommen, und jeder konnte mit mir machen, was er wollte, denn ich war ja niemand, war offiziell gar nicht auf der Welt, konnte infolgedessen auch nicht vermisst werden.' (GO)

Aandacht – Etudes in presentie (2005), Andries Baart

'Aandacht biedt de kiem van een relatie, en daaruit zal een mens opstaan.' Zo begint de prachtige en ontroerende verkenning van Andries Baart naar het fenomeen 'aandacht'. Vanuit allerlei invalshoeken (sociaal-wetenschappelijk, filosofisch, literair, theologisch, maar ook heel persoonlijk, en met veel praktische voorbeelden) onderzoekt Baart in zijn essay wat aandacht is, wat aandacht doet, wat aandacht ziet en wat aandacht teweegbrengt. Voor het vak van coach, trainer of begeleider (in mijn geval binnen de psychiatrie) is het een 'must' af en toe stil te staan bij het onderwerp 'aandacht' en de wijze waarop wij hiermee omgaan. Baart biedt een scala aan invalshoeken om dit te verkennen. Bovendien is het prachtig en vloeiend geschreven en dat maakt het geheel tot een leestocht om van te genieten. (MG)

Aan de slag met diversiteit (2009), Youssef Azghari

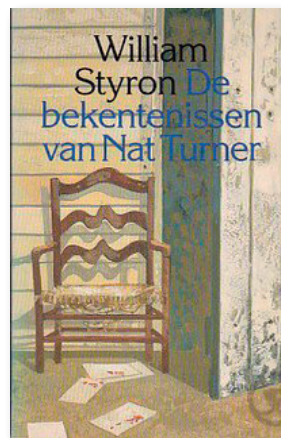
Het aantal mensen van niet-westerse afkomst in Nederland neemt jaarlijks toe. De vraag wordt steeds pregnanter: hoe gaan we met die mede-Nederlanders uit andere culturen om? Het is moeilijk want we zijn zo vooringenomen en het beeld van de ander is zo gekleurd, mede dankzij de media en boude uitspraken van politici. Het boek staat boordevol met tips en voorbeelden om de 'oude' Nederlanders op gang te helpen, maar fundamenteel blijft een open houding tegenover de ander, anders komen we aan een eerste kennismaking niet eens toe. (GO)

De bekentenissen van Nat Turner, William Styron

(The confessions of Nat Turner, 1982)

Dit boek gaat over één groep, komend uit één werelddeel: de negers verhandeld naar Amerika om daar te dienen als slaven. Ze worden door hun bazen slechter behandeld dan hun huisdieren. In een afgelegen streek van Zuidoost-Virginia komt het tot de enige doeltreffende opstand, onder leiding van lekeprediker Nat Turner, die van God de opdracht heeft gekregen alle blanken in het gebied te vermoorden. Uiteindelijk wordt hij gevangen genomen en schrijft hij in de gevangenis zijn bekentenissen. Goed geschreven met een levendig beeld van het onmenselijke bestaan van de meeste slaven. (GO)

De tafel van 13 – Een familiegeschiedenis, (2010) Kooiman

Elf kinderen uit één gezin, onder wie een oud-cursiste van onze driejarige opleiding, kijken terug op hun jeugd en beschrijven, ieder op geheel eigen wijze, hoe opgroeien in dit gezin hen gevormd heeft. Een inkijkje in hoe, ingebed in onzichtbare dynamieken, ieder kind een rol, een taak krijgt en wat dat betekent voor zijn ontwikkeling tot volwassene. En elf genuanceerde liefdesverklaringen aan een vader en moeder die twaalf kinderen kregen. (SR)

LAND VAN HERKOMST

Boukje van Lieshout

'Wat is jouw land van herkomst?', vroeg hij haar. 'Mijn land van herkomst grenst aan een groot aantal andere landen, waarvan twee grote en meerdere kleine. Daar waar die twee grote botsen en samensmelten, kom ik vandaan', vertelde zij hem. 'Aanvankelijk had niemand de nieuwe grond gezien. Het gebied was nog onontgonnen. Het kreeg mijn naam en ik mocht er wonen. Een aantal landen eromheen werd al geruime tijd bewoond, maar dit stukje was er speciaal voor mij, al had ik toen nog geen idee van het bestaan ervan. Ik was vooral gericht op de landen om mij heen. Ik leerde de verschillende talen en verdiepte mij in diverse wetten en regels. Ik leerde de geuren, kleuren en smaken kennen en ik ging op in de verschillende landschappen. Overal paste ik me eenvoudig aan.

De tijd verstreek. Ik was veel op reis en genoot. Ik kwam graag bij de koningen en koninginnen van de diverse landen om te luisteren naar hun verhalen. Verhalen over draken boeiden me het meest. Elk land had er een. In sommige verhalen waren de draken enorm, angstaanjagend en vormden ze een gevaar voor iedereen die er in de buurt kwam. In andere overleveringen waren dezelfde schepsels weliswaar imposant, maar boden ze juist bescherming. Binnen een land konden de verhalen zelfs enorm verschillen. Juist deze verscheidenheid, en het feit dat ik er zelf nog nooit een had gezien, maakte me nog nieuwsgieriger naar hen.

Hoe heerlijk ik het ook vond om te reizen, toch voelde ik me nergens echt thuis. Waar ik was, er bleef altijd een gevoel van gemis. Vaak droomde ik over een eigen plek. De ene keer was het een heel duidelijke droom, een andere keer was de droom vaag en verwarrend. En telkens was er het gevoel dat ik de plek al kende. Op een ochtend werd ik wakker en besepte ik ten volle dat het gedroomde land al bestond. Ik had het me alleen nog niet eigen gemaakt. Er was dit land dat mijn naam droeg. Grond waar ik mijn eigen grenzen kon stellen. Een plek waar ik vrij was om mijn eigen wetten en regels te bepalen en om namen te geven aan de dingen. Even voelde ik hoe alles mogelijk was. Direct daarna zonk de moed me in de schoenen. Talloze vragen schoten door mijn hoofd. Hoe zagen mijn grenzen eruit? Welke wetten vond ik echt belangrijk? Welke taal wilde ik spreken? Toen hoorde ik de boodschap uit de verhalen tijdens mijn vele reizen: ik was de vormgever van mijn land. Daarom besloot ik op verkenning te gaan door mijn eigen gebied. Voor het eerst zag ik de natuurlijke schatten die aanwezig waren. Ik leerde de geluiden, geuren en smaken kennen. Ik volgde de bestaande wegen en paden en voegde er de mijne aan toe. Hoe meer mijn land vorm kreeg, hoe meer bezoek er kwam. Steeds vaker hoorde ik de vraag wie hier koning of koningin was. Ik begreep deze vraag niet. Dit land had helemaal geen vorst nodig. Het bestaan was meer dan voldoende!

Op een dag reisde er een koning door het gebied. Vroeger bezocht ik hem vaak en luisterde ik uren naar zijn verhalen. Hij vroeg of ik koningin was van dit land. Ik vertelde hem van niet. Vol medelijden keek hij me aan en vroeg: 'Hoe kun je je een land eigen maken, als je geen koningin wilt worden?' Brutaal keek ik hem aan en zei: 'Ik weet niet hoe dat moet.' De koning lachte hartelijk en antwoordde een beetje cynisch: 'De keren dat je me bezocht, wist je anders heel goed wat je moest vragen.' Ik sloeg mijn ogen neer en wist wat me te doen stond.

Zo nieuwsgierig als ik was naar de verhalen over draken in andere landen, zo angstaanjagend vond ik alleen al de gedachte aan een draak in mijn eigen land. Toch ging ik op pad. Net toen ik ervan overtuigd was dat er in dit land geen draken wonen, ontdekte ik tot mijn verbazing, op een plek waar ik vaak kwam, een reusachtig hol. Ik besloot een tijd in de buurt te blijven om het wezen te leren kennen. Elke dag zat ik naast het hol. Ik verveelde me en doodde de tijd met het hardop vertellen van mijn verhalen. Ik voelde hoe de draak bij elk verhaal steeds een stukje meer naar buiten kwam. Ik ging steeds zachter praten, zodat hij wel dichterbij moest komen. Na weer een dag met een verhaal op fluisterton, hoorde ik een heldere stem die mij een verhaal vertelde. Voor me zat de draak. Ademloos luisterde ik naar zijn verhaal en naar alle verhalen die volgden. Hoe lang ik bij het hol heb gezeten weet ik niet, maar toen ik er vertrok, wist ik dat ik koningin was geworden van mijn land.

'Zo, nu ken je mijn verhaal', zei ze hem. 'En, wat is jouw land van herkomst?'

BUIGEN VOOR DAT WAT GROTER IS DAN IK

EEN VERKENNING AAN DE HAND VAN HET BOEK JOB

Marja Griffioen

Verhalen hebben een bijzondere kracht.
Ze roepen je... Ze roepen je daar te kijken waar
je nog niet gekeken hebt. Of ze helpen je de stap te
maken die je 'moet' maken.
Het boek Job is voor mij zo'n verhaal.

beeld Juke Hudig - www.jukehudig.nl

*'Waar is de weg naar de oorsprong
van het licht,
en de plaats van het donker – is die jou
bekend,...'*

(Job: 38 vers 19)

Inleiding

Zo'n twintig jaar geleden volgde ik vanuit mijn interesse voor vreemde talen een periode colleges Klassiek Hebreeuws aan de Universiteit van Leiden. Het was de bedoeling dat ik na een intensieve basis cursus van twee weken zou overstappen op Ivriet (modern Hebreeuws), maar de docent klassiek maakte dat ik bleef hangen. Fascinerend vond ik toen al de invalshoek die hij koos bij het bespreken van teksten uit de Hebreeuwse Bijbel (Oude Testament). Namelijk een literaire - in plaats van een vooropgestelde theologische invalshoek. Lange tijd 'vergat' ik deze periode uit mijn levensloop totdat ik voor de zomer, mede door mijn ontwikkeling binnen Phoenix, met hernieuwde interesse de Tanach (Hebreeuwse Bijbel/O.T.) ter hand nam. Ik kwam, naar aanleiding van de afbeelding hiernaast en bijbehorende tekst uit bij het boek Job en was geraakt door de imponerende poëzie en de grote levensvragen die in het boek aan de orde komen. En met dat ik met de tekst aan de slag ging, kwam ik mijn vroegere leraar Hebreeuws op het spoor. Hij bleek enkele jaren geleden een eigen, en eigenzinnige, vertaling van het boek Job (*Het boek Job in vorm*) gemaakt te hebben en het ontroerde me dat mijn eigen analyses in veel opzichten werden ondersteund door de zijne.

Job... het boek over het grote vraagstuk rondom het lijden van de onschuldige en het boek over het behoud van integriteit onder zware omstandigheden. Job... het boek dat zo rijk is aan thema's over het (inter)menselijk bestaan dat het tot de zogenaamde wijsheidsliteratuur wordt gerekend. Job... een boek dat gelezen kan worden als een vingerwijzing 'die de kloof van afgescheidenheid kan helpen overbruggen'; als een vingerwijzing 'die ons kan helpen het contact met de oorspronkelijke eenheid onder alle tegenstellingen te herstellen' (zie hierover: Vrije Wil, handelen in het licht van de ordening, Wibe Veenbaas en Mirjam Broekhuizen). Het lijden van 'de onschuldige' kende ik wel. Ik werk al jaren in de psychiatrie en ben vaak getuige (geweest) van het menselijk lijden in die setting. Bovendien ken ik de psychiatrie van binnenuit; het onrecht dat mijn grootvader is aangedaan nadat het leven door omstandigheden te zwaar voor hem werd, de impact die dat op het leven van mijn moeder heeft gehad, en de grote angsten die mede daardoor in ons gezin rondwaarden. Lang ben ik vanuit woede en verontwaardiging, maar uiterlijk tactisch en diplomatiek, de psychiatrie 'te lijf' gegaan. En het is op. Al geruime tijd zoek ik naar een andere bron van waaruit ik mijn werk kan doen en van waaruit ik een bijdrage kan leveren aan een humane(re) geestelijke gezondheidszorg.

Het boek Job hielp mij bij het aanboren van die andere bron. Het leerde mij over mijn 'onwrikbare' overtuigingen over goed en fout, rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid. Het leerde mij over mijn onderhandelen met 'dat wat groter is dan ik'. Het leerde mij over strijd en overgave; over buigen, de

menselijke maat en getuigenis. Een aantal van deze thema's wil ik in dit artikel bespreken. Het perspectief dat aan de keuze van de thema's ten grondslag ligt, is dat vanuit het beeld van Atlas (met de wereldbol op zijn schouders; ofwel een masochistische karakterstructuur), vanuit een zoeken naar goed hulpverlenerschap en vanuit vragen over contact met 'de bron'.

Job

Het boek Job (hij die weent) begint als volgt:

In het land Oets woonde een man die Iov heette. Hij was rechtschapen en onberispelijk, hij had ontzag voor God en meed het kwaad.

Het leven had Job geen windeieren gelegd. Hij was welvarend, had een groot nageslacht en genoot veel aanzien.

*Op een dag kwamen de hemelbewoners hun opwachting maken bij de Eeuwige, en ook Satan bevond zich onder hen.** (*Volgens de literair hebraïcus Jan Fokkelman is het gebruik van het woord Satan een ernstige vertalingsfout. Hij gebruikt in zijn vertaling het woord Aanklager.)

Hij wist God te vermurwen tot toestemming Job in het ongeluk te storten en zo geschiedde. Job verloor al zijn bezittingen, zijn kinderen en uiteindelijk werd zijn lichaam aangetast door zweren. Ondanks het leed dat hem overkwam, bleef Job trouw aan God en maakte hem geen verwijt. Drie vrienden die hadden gehoord van Jobs rampspoed zochten hem op en:

zeven dagen en zeven nachten bleven ze naast hem op de grond zitten zonder iets tegen hem te zeggen, want ze zagen hoe vreselijk hij leed.

Dáarna volgt in 34 verzen de klaagzang van Job, afgewisseld met wijsheden en raadgevingen van zijn vrienden. De klaagzang bestaat uit het vervloeken van zijn geboortedag tot het aanklagen van God over de willekeur van het lot; van vertwijfeling over de zin van het leven tot woede over de onrechtvaardigheid die zich in de wereld laat zien. Toch geeft Job ook blijk van het besef van de plek van de mens waarbij het niet aangaat de strijd of een 'rechtsgeding' aan te gaan met 'dat wat groter is dan wij'. Hij zegt:

*'...hoe kan een mens in zijn recht staan
tegenover God?
Als je met hem een rechtsgeding wilt aangaan,
heb je niet één op de duizend maal een weerwoord...'*
(Job: 9 vers 2,3)

Job bindt wel de strijd aan met zijn vrienden die de hogere wetten over rechtvaardigheid menen te kennen. Die wetten gaan uit van de vraag naar schuld en onschuld. Wie 'schuld' heeft wordt gestraft, wie 'onschuldig' is zal recht worden gedaan. Vanuit dat perspectief proberen zij Job te overtuigen zijn schuld te nemen om daarmee terug te kunnen keren in de genade van God.

Polariteiten: goed en kwaad, schuld en onschuld

Wat voor mij van belang is, is dat verderop in de tekst blijkt dat de polariteit goed en kwaad, schuld en onschuld niet gemaakt hoeft te worden. Daar gaat het in essentie niet over.

In de dialoog tussen de Eeuwige en Job, die aan het eind van het boek plaatsvindt, gaat het mijns inziens vooral over hoogmoed en aanmatiging. Het betoog van de Eeuwige (ook wel Sjadaï genoemd) is erop gericht de mens zijn plaats te wijzen binnen de grotere ordening. Om een indruk te geven van het 'donderende (en qua poëzie imponerende) geweld' waarmee dat gebeurt, de volgende tekst:

*'En de EEUWIGE antwoordde lov vanuit een storm.
Hij zei:
'Wie is het die mijn besluit bedekt
onder woorden vol onverstand?
Sta op, lov, wapen je:
ik zal je ondervragen, zeg mij wat je weet.
Waar was jij toen ik de aarde grondvestte?
Vertel het me, als je zoveel weet.
Wie stelde haar grenzen vast? Jij weet dat
toch?
Wie strekte het meetlint over haar uit?
Waar zijn haar sokkels verankerd
wie heeft haar hoeksteen gelegd,
terwijl de morgensterren samen jubelden
en Gods zonen het uitschreeuwden van
vreugde?
En wie sloot de zee af met een deur,
toen ze uit de schoot van de aarde brak?
Ik hulde haar in een gewaad van wolken.
En omwond haar met donkere nevels.
Ik legde haar mijn grenzen op
en sloot haar af met deur en grendelbalk,
en zei: "Tot hiertoe en niet verder,
dit is de grens die ik je trotse golven stel."
Heb jij ooit de morgen ontboden,
de dageraad zijn plaats gewezen,...'
enzovoort, enzovoort
(Job: 38 vers 1-12)*

'Hoogmoed', en ik vrees ook 'aanmatiging', is in zekere zin lange tijd een belangrijke drijfveer in mijn werk geweest. Concepten over wat goed en fout was, en wie goed en fout was, had ik vrij 'helder' en van daaruit streed ik mijn strijd voor een betere psychiatrie; ik kan nu zien hoe ik daarmee iets van onze geschonden familieziel heel heb willen maken. Het verhaal van Job raakt me omdat Job zo aan het strijden is met dat wat groter is dan hij. Met alles wat daarbij hoort: vertwijfeling, woede, zelfonderminning, klacht en zelfs doodsverlangen. Maar het raakt me ook hoe hij daarbinnen zoekt naar het behoud van zijn integriteit en ondanks alles vasthoudt aan zijn innerlijke waarheid. De dialoog tussen de Eeuwige en Job eindigt er mee dat Job buigt... voor dat wat groter is dan hij. Dieper en dieper. Uiteindelijk spreekt hij de volgende woorden:

*'Wie was ik dat ik, door mijn
onverstand, uw besluit wilde
toedekken?
Werkelijk, ik sprak zonder enig
begrip,
over wonderen, te groot voor mij om*

*te bevatten
"Luister" zei ik, "dan zal ik spreken,
ik zal u ondervragen, zeg mij wat u weet."
Eerder had ik slechts over u gehoord,
maar nu heb ik u met eigen ogen
aanschouwd.
Daarom herroep ik mijn woorden en
buig ik mij,
zoals ik hier zit in stof en het vuil.'
(Job:42, vers 3-6)*

Of zoals Jan Fokkelman de laatste zin vertaalt: *'Maar ik ben getroost over stof en as'.*

Opvallend vind ik de directe relatie die Job aangaat met de Eeuwige of 'het Grotere'. Hij zegt: *'Eerder had ik slechts over u gehoord, maar nu heb ik u met eigen ogen aanschouwd.'* Voor mij betekent dat ten diepste dat wij, dat ieder mens voor zich, zijn unieke relatie moet vinden met 'dat wat Groter is' dan hem. Dat er weliswaar voorgangers, gidsen zijn die ons daarbij kunnen helpen, maar dat het er in essentie om gaat onze eigen afstemming met 'de bron' te vinden en vorm te geven. Met één enkel woord lijkt Jan Fokkelman in zijn vertaling van Job die constatering kracht bij te zetten. Nadat de Eeuwige (Fokkelman gebruikt overigens ook de naam Jahwe) en Job hun strijd hebben gestreden, richt de Godheid zich tot de drie vrienden van Job. In woede. Hij zegt:

*'Ik ben in woede ontstoken tegen jou (Elifaz) en je twee vrienden, omdat jullie niet juist over mij hebben gesproken, zoals mijn dienaar lov.'
(Job: 42 vers 7)*

En dàar, zegt Fokkelman, gaat al generaties iets mis in de vertaling. Er staat namelijk:

'Mijn woede is ontbrand tegen jou en je twee vrienden, omdat jullie tot mij niet correct hebben gesproken zoals mijn knecht Job.'

En het woordje over en tot maakt een heel verschil. Fokkelman schrijft:

*'Job heeft ondanks zijn immense pijn, wanhoop en niet-begrijpen een levende, gefundeerde en oprechte relatie tot God, en die stelde hem in staat zijn boosheid, vertwijfeling en verdriet direct in verbale vorm God in het gezicht te slingeren. God weet dat te waarderen. En nu kan alleen een voorbede van Job de vrienden behoeden voor een verdiend pak slaag...'
(Het boek Job in vorm, pagina 263)*

Al met al een pleidooi voor het zoeken naar een eigen verhouding tot 'de bron'. Met alles wat er is.

Getuigenis

Tot slot wil ik nog één thema uit het boek belichten dat voor ons, coaches, begeleiders, hulpverleners van groot

belang is. Wibe Veenbaas werkt in zijn masterclasses over de 'Bewegingen van de ziel' veel met het begrip 'getuige'. Keer op keer wijst hij op de importantie van een attitude waarin de rituele ruimte zich kan openen. Hij schrijft: 'De getuige opent een ruimte, waarin de zielsbeweging zich kan tonen en gezien kan worden.' (De getuige, aandacht als bron van verbinding, Wibe Veenbaas en Mirjam Broekhuizen). Getuigenis vraagt een zekere mate van terughoudendheid en een onbevooroordeeld waarnemen. Het is prachtig hoe Job, maar ook wij, worden gespiegeld door Jobs vrienden die menen te weten hoe het zit met de wetten over schuld en onschuld en rechtvaardigheid en onrechtvaardigheid. Job keert zich van hen af; van hen, van hun adviezen en van hun betweterigheid. De relatie tussen Job en zijn vrienden onderschrijft het belang van getuigenis bij het lijden. Prachtig vind ik de al eerder genoemde eerste ontmoeting:

*'Zeven dagen en nachten bleven ze naast hem op de grond zitten zonder iets tegen hem te zeggen,
want ze zagen hoe vreselijk hij leed'.
(Job:2 vers13)*

En verderop, na het betoog van zijn vriend Elifaz, zegt Job:

*'... jullie zien mijn rampspoed en angst
is jullie antwoord.
Heb ik jullie soms gevraagd: "Geef me iets"?
Of: "Betaal voor mij met jullie geld"?
Of: "Bevrijd me uit vijandelijke hand,
verlos me uit de macht van tirannen"?
(Job: 6 vers 21)*

*En hij verzucht:
'O, wilden jullie maar eens zwijgen,
dat zou wel een blijk van wijsheid zijn.'
(Job:13 vers 5)*

Ik merk in mijn werk meer en meer hoe belangrijk getuigenis is. Hoe belangrijk het is om een vrijplaats (een onbezette tussenruimte) te creëren waarin mensen die lijden en geleden hebben hun verhaal kunnen doen. Ik merk ook meer en meer dat mijn hart daar naar uitgaat. Iemand als Andries Baart schrijft in zijn boekje 'Aandacht, etudes in presentie' de volgende prachtige passage: *Ik heb bij verschillende gelegenheden over lijden en troosten geschreven en daarbij betoogd dat de kern van groot lijden weliswaar pijn en verdriet omvat, maar vooral bestaat in een complexe en veelvoudige verlatenheid, eenzaamheid en afgesneden uitlevering aan jezelf. Troosten doet niets of vrijwel niets met leed of met wat verloren is gegaan, ze doet wat met die eenzaamheid. In troost worden het leed en verdriet – hoe zwaar ook: het enige en vaak ook kostbare bezit van de betrokkenen – behouden en niet zoek gemaakt. Wat wel zoek – of minstens: zachter – gemaakt wordt, is de ontreddende verlatenheid van de lijdende.'*

Getuigenis troost. Het opent een ruimte waarin pijn en verdriet zich kunnen tonen. Het opent een ruimte waarin de zielsbeweging zich kan voltrekken. Het opent een ruimte

waarin onontgonnen gebieden kunnen worden verkend, een ruimte van waaruit nieuwe bewegingen kunnen ontstaan. En dat is een prachtig avontuur.

Bronnen:

- Tanach Sja'ar/NBG 2007, tweetalige uitgave (Nederlands en Hebreeuws) van de Hebreeuwse Bijbel / Oude Testament
- Het boek Job in vorm, Een literaire vertaling, Jan Fokkelman, 2009
- Interview met Jan Fokkelman, Zutphense Koerier, 2010
- De Maskermaker, systemisch werk en karakterstructuren, Wibe Veenbaas, Joke Goudswaard en Henne Arnolt Verschuren, 2006
- Vrije Wil, handelen in het licht van de ordening, Wibe Veenbaas en Mirjam Broekhuizen, 2010
- De Getuige, aandacht als bron van verbinding, Wibe Veenbaas en Mirjam Broekhuizen, 2011
- Aandacht, etudes in presentie, Andries Baart, 2005

Het wassen

*Ik wou
Ik wou dat ik niet de spullen
De spullen die groeiden
De kamer die borg
Jullie hand die zich open*

*Ik wou
Dat ik niet verlangde
Wat jou zo omarmde*

*Dat ik niet de angst
Die jou zo bewoog*

*Ik het land niet meer rook
Dat jij leerde ruiken*

*Dat niet jullie het leven
Onvolkomenheid namen
Zodat ik niet te leren
Niet wakker te leren*

*Dat ik kon vergeten
Dat jullie de prijs*

*Dat ik niet het brandpunt
Het brandpunt in mij*

*Dat ik de verzachting
Mijn dromen voorbij*

Sybren Botma

Met dank aan:
Jabik Veenbaas, Remco Campert, Francien Bruggink

Peruaanse dynamieken

Jacqueline van Lonkhuijzen

Jolanda van den Berg, een vriendin van mij, ging in 1995 op vakantie naar Peru. In Cusco, de oude Incahoofdstad in de Andes, werd zij getroffen door de schrijnende omstandigheden waaronder veel kinderen daar moeten leven. In primitieve hutjes, meestal zonder vader of met een vader die drinkt en een moeder die onmogelijk voor al haar kroost kan zorgen, worden de kinderen soms helemaal aan hun lot overgelaten. De jonge kinderen leven de hele dag op straat en proberen hun kostje bij elkaar te scharrelen. Ze komen structureel in aanraking met (huiselijk) geweld en worden op de meest elementaire fronten verwaarloosd. Terug in Nederland kon Jolanda niet vergeten wat ze gezien had. Een half jaar later besloot ze daarom huis en haard achter te laten en zich in Cusco te vestigen.

Haar motto 'al help ik er maar een' was haar drijfveer.

Inmiddels zijn we vijftien jaar later en helpt ze er 600 per dag. De kinderen komen zes dagen per week naar de kinderrestaurants waar ze eten en drinken krijgen, huiswerkbegeleiding, sport en spel en gezondheidszorg. De kinderen, allemaal in de basisschoolleeftijd, worden begeleid door tutoren. Iedere groep van dertig kinderen heeft er twee. De tutoren, Peruanen die opgeleid zijn als leerkracht, zijn voor de kinderen erg belangrijk. Vaak zijn zij de enige persoon in hun leven die hen veiligheid biedt. Jolanda merkte echter, dat in veel situaties de tutoren op de kinderen reageerden vanuit hun eigen pijn. Zij wilde deze vicieuze cirkel doorbreken en vroeg mij om in Peru een training te verzorgen voor achttien tutoren.

In januari van dit jaar was het zover en heb ik mijn eerste training gegeven. Het was een heel bijzondere ervaring. Allereerst omdat ik nauwelijks iets wist van de achtergronden van de tutoren. Daarnaast had ik nog nooit een training gegeven met een tolk. Mijn idee was om de tutoren vooral te laten ervaren hoe zij zelf werden geraakt. Vanuit deze

ervaring liet ik dan zien hoe met de kinderen gewerkt kon worden. Bijvoorbeeld bij het thema interne/externe grens hebben de tutoren eerst hun eigen grenzen verkend en heb ik daarna de oefeningen laten zien die bij kinderen toepasbaar zijn. Al snel bleek dat het voor de meeste tutoren lastig was zich in te leven in de wereld van de kinderen. Daarvoor moesten zij immers eerst hun eigen pijn onder ogen komen. Al op de tweede dag van de training heb ik gewerkt met een groepsconstellatie. Doordat het werken met een tolk mij de tijd en ruimte gaf goed te kijken en te voelen wat bij mij werd aangeraakt, merkte ik al snel dat ik door middel van de opstellingen dynamieken helder kon maken. En vanuit deze dynamieken ontstonden werkhypotheses. De eerste dynamiek die opgesteld werd, was die van een jonge vrouw van 29 jaar, Judith. Zij woonde nog steeds thuis. Zij wilde graag zelfstandig wonen maar kreeg het niet voor elkaar om het huis te verlaten. Elke keer als zij dat ter sprake bracht, zeiden haar ouders dat zij daar niet geschikt voor was en dat zij het alleen niet zou redden. Deze vrouw is één van een tweeling, en werd van jongs af aan niet gezien door haar moeder omdat zij niet verwacht werd. Daarnaast werd zij als enige van het gezin door haar moeder mishandeld. Haar tweelingzus, die als eerstgeborene wel een plaats in het gezin kreeg, was inmiddels bij een man in Duitsland gaan wonen. De opstelling verschaftte haar veel helderheid over de pijn die ze onder ogen moest komen en de angst en onzekerheid die ze voelde als ze dingen voor zichzelf wilde. En er was Johny (klinkt in het Spaans als Joni), die permanent een gevoel van eenzaamheid had, daarom naar de drank greep en zich niet prettig voelde in sociale groepen. Toen Johny één jaar oud was, werd hij door zijn vader bij zijn moeder weggehaald en naar de andere kant van Peru gebracht, waar hij werd opgevoed door een verre achterneef van vader. Hij had zijn vader nog wel leren kennen, maar zijn moeder had hij nooit ontmoet. In de opstelling kwam naar voren hoe prettig Johny zich voelde bij haar en hoe radeloos zij hem gezocht heeft. Gelukkig bleek zijn moeder nog in leven en een advocaat heeft haar inmiddels opgespoord.

Afgelopen zomer ben ik terug geweest en heb ik individueel met de tutoren gewerkt. Voordat ik aan het werk ging, hebben ze een evaluatieformulier ingevuld waaruit bleek dat ze allen stappen hebben gemaakt in hun ontwikkeling en dat ze zich naar de kinderen toe rustiger voelden. Tijdens

de individuele sessies werden de persoonlijke thema's aangeraakt. Vragen als 'waarom kan ik niet meer bewegen als ik zie dat een kind verlaten wordt door de ouders?', 'waarom kan ik geen relaties aangaan?' en 'ik zorg voor iedereen behalve voor mezelf'. Ook met deze vragen kon ik met systemisch werken aan de slag. Met behulp van ankers werden de dynamieken zichtbaar: de eerste liefde, niet genomen rouw, interne/externe grens, loyaliteit enzovoort. Bij een enkeling was er sprake van een trauma en heb ik met EMDR gewerkt. Ik heb beloofd om over een halfjaar terug te komen en weer twee weken met ze aan de slag te gaan. Ik verheug me

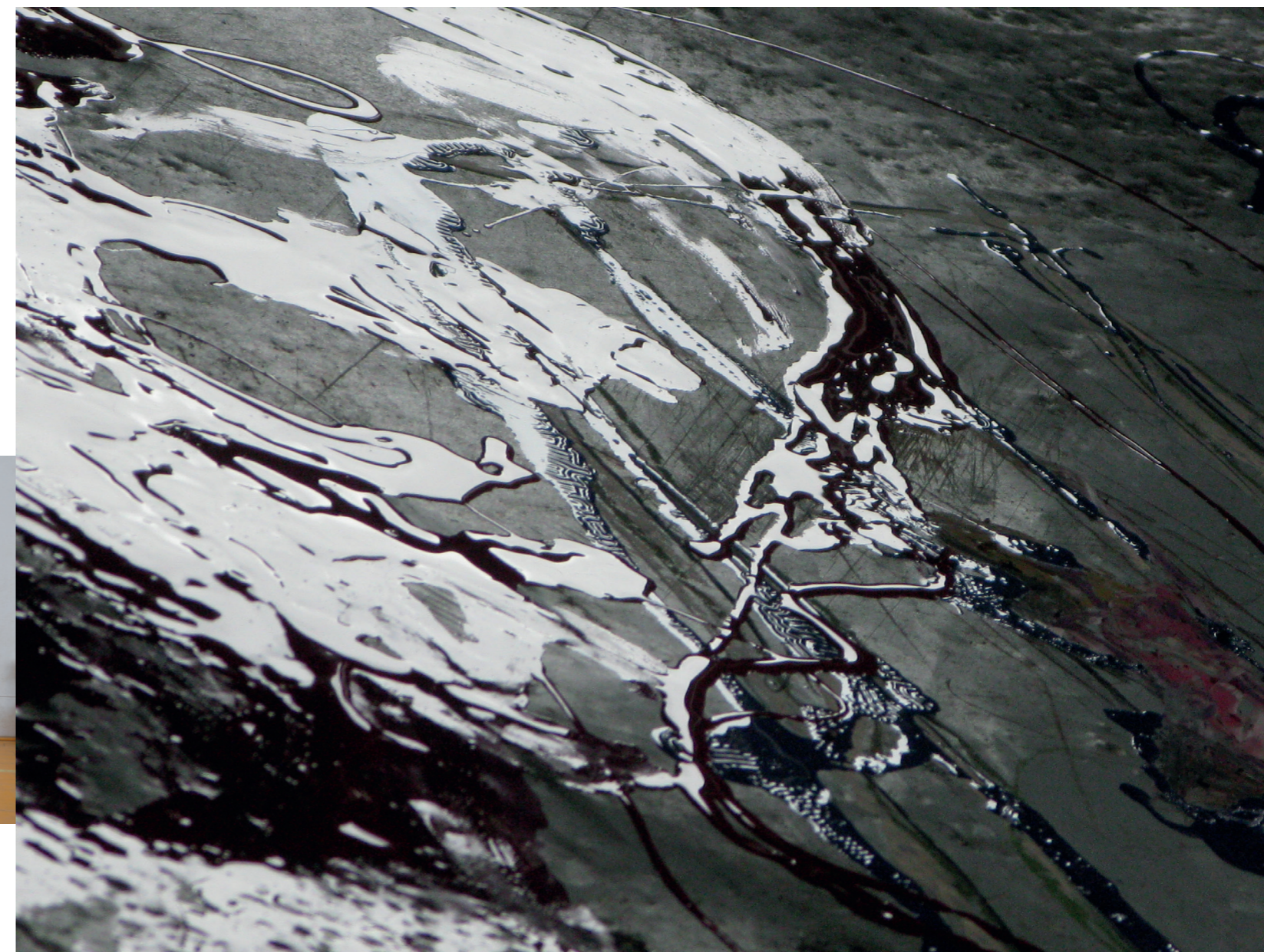
erop. Het is bijzonder inspirerend om in een andere cultuur te werken met mensen die fantastisch werk doen en zorg dragen voor veel verwaarloosde kinderen. En het mooie van systemisch werken is, ook aan de andere kant van de wereld, dat ik in de ontmoeting met de ander voel wat er bij mij aangeraakt wordt en daarmee aan het werk kan.

www.vanlonkhuijzen.nl

Voor meer informatie over het project in Cusco:
www.stichtingninos.com

'Overvloed' van Annebet:

Bij het thema 'landen van herkomst' hoort voor mij het beeld van 'overvloed'.

Een nieuwe locatie voor Phoenix

Tegenover Paushuize, aan de werf op de Kromme Nieuwegracht, is Phoenix sinds 1 september een bijzondere trainingslocatie rijker. Recent zijn hier de werfkelders onder het woonhuis op nummer 84 helemaal gerestaureerd en aangepast aan de wensen van Phoenix. Het resultaat is een bijzondere en intieme plek waar het hele jaar door workshops en opleidingen gegeven zullen worden.

Zodra je de trap afloopt waan je je in een andere tijd. Beschut door kademuren en met een prachtig uitzicht op de eeuwenoude bruggen, stap je uit de drukte van de stad en voel je je omringd door de bijzondere sfeer van dit historische plekje in Utrecht. De geborgenheid van de werfkelders creëert een intieme sfeer en de oudheid van de kelders voert je in opstellingen al snel generaties terug.

De Kromme Nieuwegracht is aangelegd als grens om de immuniteit van Sint Pieter. De kelders stammen uit de late Middeleeuwen; de restanten zijn duidelijk te zien in de authentieke tongewelven. De kelders zijn onderdeel van het erboven gelegen pand. Dat pand bestond vroeger uit twee afzonderlijke woonhuizen, wat de twee afzonderlijke kelders en de doorgang verklaart. Met de restauratie is zoveel mogelijk van de geschiedenis van de kelders bewaard gebleven.

Zo was de trap in de grote kelder bijvoorbeeld vroeger de dienstingang en is al het gewelf zoveel mogelijk in oorspronkelijke staat hersteld.

De kelders hebben door de eeuwen natuurlijk vooral dienstgedaan als opslagruimte en ruimte voor de dienstbodes en dienstmaagden. Het pand heeft in ieder geval een rijke geschiedenis. Van een aantal generaties notarisfamilies in de 18e eeuw tot de Congregatie van de fraters van Onze Lieve Vrouwe van het Heilig Hart, die er kantoor hielden van ongeveer 1940 tot 2007. De kelders werden toen onder andere gebruikt voor toneelvoorstellingen en als oefenruimte voor bandjes in de 60-er jaren. Het feit dat Phoenix de ruimten nu gaat gebruiken is natuurlijk heel bijzonder; het geeft een geheel nieuwe wending aan de geschiedenis van de kelders. De energie is er in ieder geval alvast heel uitnodigend...

Loek van Doorn,
(eigenaar van het pand aan de Kromme Nieuwegracht)

